

Наш чалавек на біенале: частка III

С. 8 — 9

Ці абараняюць доктарскія па культуры?

С. 2 — 3

На маю думку: меркаванні экспертаў

С. 5

"Рэдакцыя плюс...": Валянцін Дудкевіч

С. 6 — 7

Багуслаўская, Палівода: кветкі і квецень

С. 14 — 15

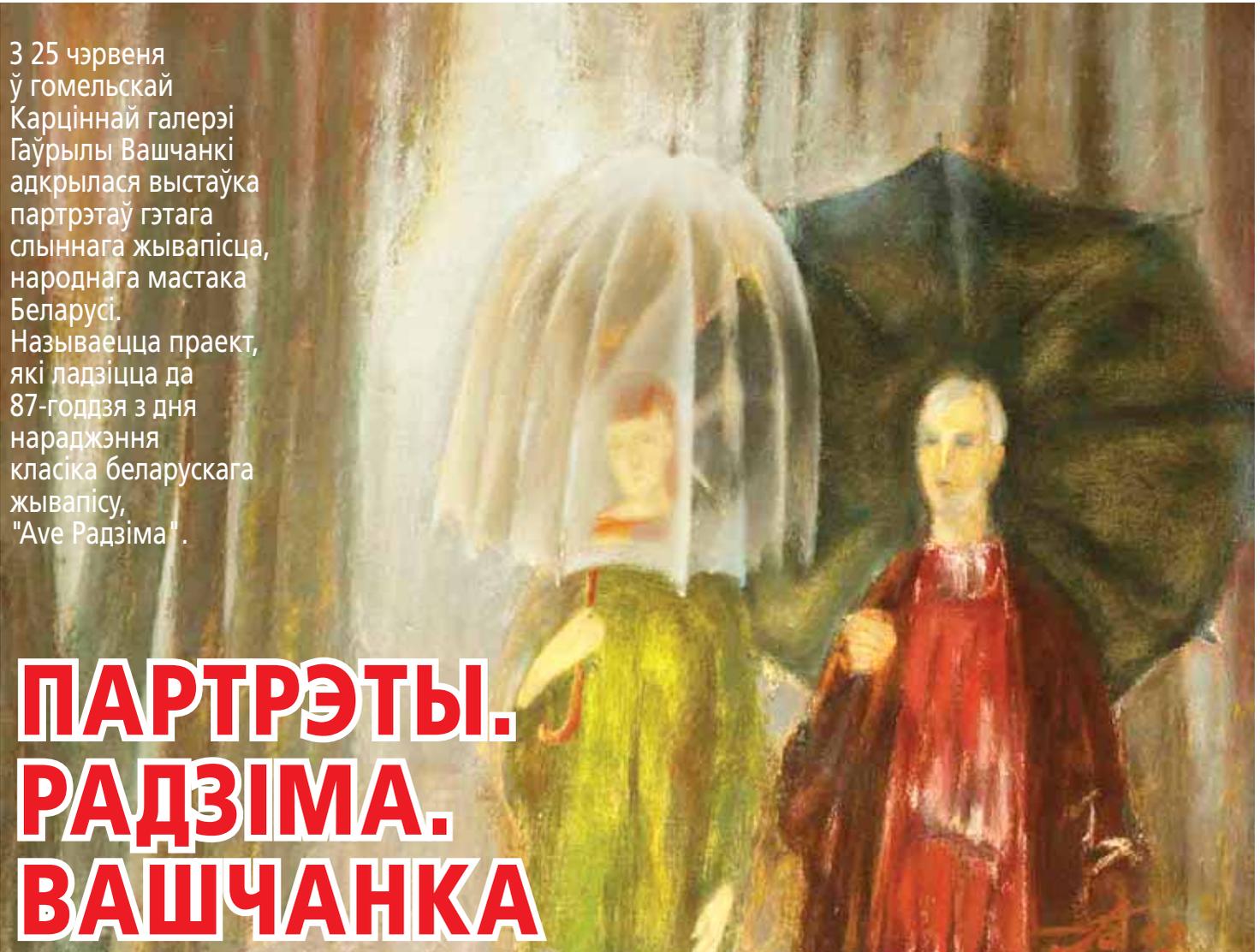
22 чэрвеня —

Дзень усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны

З 25 чэрвеня ў гомельскай Карціннай галерэі Гаўрылы Вашчанкі адкрылася выстаўка партрэтаў гэтага сьлыннага жывапісца, народнага мастака Беларусі. Называецца праект, які ладзіцца да 87-годдзя з дня нараджэння класіка беларускага жывапісу, "Аве Радзіма".

ПАРТРЭТЫ. РАДЗІМА. ВАШЧАНКА

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

УВАГА! / ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ. /

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Сітуацыя

"Кранальны" замок на дачы Быкава

Днямі ў беларускім сегменце Інтэрнэту можна было пачытаць вельмі шмат розных матэрыялаў на адну праблемную тэму: закрыццё на ремонт музея-лецішча Васіля Быкава — філіяла Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры. (Дарэчы, Васілю Быкаву, народнаму пісьменніку Беларусі, учора споўніўся 91 год.) Фотаздымкі, на якіх быў адлюстраваны замок на музейнай браме, паўтараліся ва ўсіх матэрыялах і выклікалі абурэнне ў чытачоў: як гэта так, зачынілі такі запэрабаваны ў грамадстве музей! Зачынілі той музей — працуюць адзін з сайтаў, — "у будаўніцтва якога дзяржава не ўклала ні капейкі — лецішча было падаравана ёй удавой пісьменніка Ірынай Міхайлаўнай Быкавай".

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Планавы рамонт як сродак для піяру

Лецішча — яшчэ не музей

Перад пачаткам матэрыялу варта, думаецца, зрабіць вось якое ўдакладненне: наўрад ці сёння трэба пераконваць каго-небудзь у тым, што лецішча музеям яшчэ не з'яўляецца. Установа культуры — гэта, мякка кажучы, зусім іншы аб'ект, які не толькі мае быць прыстасаваны для наведвання і правядзення разнастайных культурных мерапрыемстваў, але і абавязаны, згодна з нарматыўнымі дакументамі, мець шмат таго, пра што гаспадары любога іншага лецішча хоць пад Мінскам, хоць пад Пінскам, наўрад ці задумваюцца.

Маю на ўвазе і ўсталяванне ў будынку неабходнай сістэмы ацяплення ды электрычнасці, водаправоду, сістэмы аўтаматычнай пажарнай сігналізацыі, каналізацыі ды шмат чаго яшчэ... Словам, калі лецішча, напрыклад, можа абысціся без ацяплення — бо на тое яно і лецішча! — дык установа культуры — ужо не. Вось таму, як распавяла "К" дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Лідзія Макарэвіч, яшчэ летась у філіяле музеі-ле-

цішчы Васіля Быкава шчыравалі будаўнікі: быў адрамантаваны дах ды праведзены разнастайныя рэстаўрацыйныя работы ўнутры і звонку будынка. Летась на гэтых работах было асвоена больш за 500 мільёнаў рублёў. Сума, пагадзіцеся, не такая ўжо і малая...

Працяг — запланаваны

Далейшыя работы на аб'екце, як патлумачылі ў Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь з нагоды грамадскай увагі да аб'екта, былі прыпыненыя ў сувязі з зімовым перыядам, а таксама з-за недастатковага аб'ёму выдаткаваных на I квартал бягучага года фінансавых сродкаў. Тэхналагічны перапынак трываў да 15 чэрвеня 2015 года, а ўжо цяпер на аб'екце плануецца працягнуць капітальны рамонт. Работы паводле плану павінны завяршыцца ў кастрычніку бягучага года.

Па словах Лідзіі Макарэвіч, сёлета ў музеі-лецішчы Васіля Быкава неабходна ўсталяваць знешні і ўнутраны водаправод і каналізацыю, правесці мантаж пажарных рэзер-

вуараў, замяніць электраправодку... Акрамя таго, трэба ўсталяваць прыборы ўліку электраэнергіі, а таксама пажарную і ахоўную сігналізацыю, правесці добраўпарадкаванне музейнай тэрыторыі...

■ Лецішча музеям яшчэ не з'яўляецца. Установа культуры — гэта аб'ект, які мае быць прыстасаваны для наведвання і правядзення мерапрыемстваў. Ёй патрабуецца ўсталяванне неабходнай сістэмы ацяплення ды электрычнасці, водаправоду, сістэмы аўтаматычнай пажарнай сігналізацыі, каналізацыі...

Як бачна, працы будаўнікам на лета — больш чым дастаткова. Натуральна, пад усе сёлетнія будаўнічыя работы таксама прадугледжана адпаведнае фінансаванне. У Міністэрстве культуры краіны паведамляюць, што сёлета на аб'екце плануецца асвоіць прыкладна 900 мільёнаў рублёў. Пасля завяршэння работ, думаецца, мала ў каго ўзнік-

не думка пра тое, што дзяржава не клапаціцца пра музей-лецішча Васіля Быкава і не ўкладае ў гэты аб'ект "ні капейкі"...

Дарэчы, па словах Лідзіі Макарэвіч, рамонтныя работы ці хача б асноўная іх частка могуць скончыцца ўжо да канца лета. Тады ўстанова культуры адчыніць свае дзверы для наведвальнікаў магчыма і на пачатку верасня, а не ў кастрычніку ці лістападзе. Прынамсі, дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры вельмі на гэта спадзяецца...

У якасці заключэння

Натуральна, кожны інтэрнэт-сайт прыцягвае ўвагу чытачоў кідкімі загаловамі, праблемнымі матэрыяламі, а таксама кранальнымі фотаздымкамі — кшталту таго замка на музейнай браме. Піяр такога кшталту можна назіраць не толькі ў Беларусі, але і па ўсім свеце...

Заканчэнне артыкула на старонках 2 — 3.

Акцэнт тыдня

Хутка чарговы ліпен зьбярэ публіку ў горадзе на Заходняй Дзвіне. Здаецца, мы ўжо звыкліся з тым, што "Славянскі базар" страціў традыцыйныя нацыянальныя дні, якія яшчэ колькі гадоў таму праводзіла кожная з трох краін-заснавальніц фестывалю. Як новы фармат абжыўся на форуме?

— На мой погляд, колішняе рашэнне не зьяло ў "мінус" беларускі складнік фестывальнай праграмы. Калі меркаваць па колькасці беларускіх артыстаў, то, у параўнанні з двума апошнімі годамі, іх стала значна больш. Прынамсі, сёлета як ніколі шырока прадстаўлена ў віцебскім Амфітэатры беларуская эстрада. Шмат моладзі, ёсць і папулярныя артысты, скажам, Анатоль Ярмоленка, Аляксандр Ціхановіч і Ядвіга Паплаўская. У міжнародным конкурсе выканаўцаў эстраднай песні выступіць магіляўчанка Валерыя Грыбусава, у дзіцячым вакальным саборніцтве будуць з'явіцца Стэфанія Сакалова і Элеці.

Асноўныя канцэрты, як і заўсёды, маюць у сваёй палітры про-

го ж прывезці на свята наступным разам? Мяркую, чым большая колькасць падзей у рамках фестывалю, тым менш становіцца пакупніцкая здольнасць. Можна і сорака канцэртаў прывезці на шасцітысячную залу, але ці будзе яна жапаўняцца?

Дырэкцыя фестывалю імкнецца, каб той склад артыстаў, што з'яўлены ў канцэртце, забяспечыў нам самаакупнасць. Гэта, верагодна, самае асноўнае і самае галоўнае. Сёлета мы разлічваем на тое, каб наблізіцца да паказчыку ў 80% самаакупнасці. Хочацца, да ўсяго, каб пакупніцкая здольнасць адпавядала той праграме, якую мы прапануем. Таму прыныцыпова трымаем дэмакратычны кошт на білеты нават на канцэрты папулярных артыстаў.

Сярэдзіна — залатая

меркаванне

Аляксандр СІДАРЭНКА,
генеральны дырэктар
Цэнтра культуры "Віцебск"

звішчы выканаўцаў з розных краін, і беларусы, зразумела, не выключэнне. Гледачы пабачаць землякоў на ўрачыстых адкрыццях і закрыццях форуму, ва ўсіх так званых камерцыйных праектах, падчас начных выступленняў. У тым жа маладзёжным канцэртце "Еўропа+ TV" побач з папулярнымі еўрапейскімі выканаўцамі заспяваюць айчыныя эстраднікі.

У горадзе адкрыецца выстаўка Аляксандра Усачова, знойдуць сваю публіку "Віцебскі вернісаж" і "Беларускі падворак". Віцебскі тэатр "Лялька" прапануе свае спектаклі поруч з замежнымі ў "Лялечным квартале". У "Тэатральных сустрачках" чакаюць і Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі з "Адвечнай песняй". Шмат беларусаў будзе на заяўленым упершыню Фэсце вулічнага мастацтва "На ямі вятрах". У ім прымуць удзел мастакі, музыканты, паэты, тэатральныя трупы. Зараз у дырэкцыі — блізу 250 заявак з Беларусі, Украіны, Расіі, Францыі...

Мы бачылі, што сталы глядач "...Базара" добра знаёмы з творчасцю вядучых калектываў Беларусі, Украіны, Расіі. У арганізатару нават займелі у нейкім сэнсе вакуум: ка-

Мяркую, па фармаце і колькасці імпрэз мы знайшлі залатую сярэдзіну. Гэта дазваляе нам падтрымліваць цікавасць у публікі "Славянскага базара..." і жапаўняць пляцоўкі.

Зрэшты, у Віцебск едуць па вопыт правядзення маштабных мерапрыемстваў. Так, у межах форуму пройдзе сесія Сусветнай асацыяцыі фестывалю, якая заклікана сабраць арганізатараў з розных краін свету, каб яны падзяліліся сваімі дасягненнямі, у тым ліку, сучаснымі магчымасцямі раскрасці для публікі вулічнага мастацтва. Сярод выступоўцаў пачуем прадстаўнікоў Казахстана, Латвіі, Македоніі, Францыі.

САФ — арганізацыя маладая, але нам найбольш блізкая. Мы бачым вялізнае памкненне яе членаў працаваць са "Славянскім базарам...". Гэта — дастаткова моцны падмурак для развіцця. Да ўсяго, з'явіцца магчымасць запрашаць пераможцаў і ўдзельнікаў найбольш тытулаваных сусветных фестывалю. Таму, мяркую, міжнародная канферэнцыя — не штучна прыдуманая мерапрыемства, і я ўпэўнены: канферэнцыя стане штогадовай.

Занатавала Настася ПАНКРАТАВА

Цягам апошніх пяці гадоў уручана ўсяго шэсць дыпламаў дактароў мастацтвазнаўства і адзін — доктара культуралогіі. Гэта надзвычай мала для фундаментальнай навукі Беларусі. Пра адметнасці сучаснай сістэмы паслядыпломнай адукацыі, пра тое, чаму скарачаецца колькасць абароненых дысертацый, якія пытанні могуць узнікнуць у сувязі з уваходжаннем Беларусі ў Балонскі працэс, па просьбе "К" разважае старшыня Экспертнага савета па мастацтвазнаўстве і культуралогіі Вышэйшай атэстацыйнай камісіі краіны, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, доктар мастацтвазнаўства, прафесар Кацярына ДУЛАВА.

Занатавала
Настася ПАНКРАТАВА

Асяроддзе спрыяе адкрыццям

— Калі ўзяць спіс кандыдатаў на атрыманне ступені доктара мастацтвазнаўства і культуралогіі, то, заўважым, што насупраць прозвішча часцей за ўсё будзе пазначаны горад Мінск. Гэта зразумела: у сталіцы канцэнтраваны ўніверсітэты, буйныя навуковыя цэнтры, што валодаюць базами для фундаментальных даследаванняў. Сярод рэгіёнаў, калі казаць з пункту гледжання наяўнасці навуковых кадраў — дапусцім, дактароў мастацтвазнаўства ў музычнай сферы, — зараз лідзіруе Гродна. На захадзе краіны, адзначу, складалася цудоўная адукацыйная школа з традыцыйна моцнай падрыхтоўкай. Безумоўна, уплывае і культурнае асяроддзе, звязанае, у тым ліку, і з памежным размяшчэннем рэгіёна, а таксама з добрай захаванасцю помнікаў культуры. У выніку, толькі ў музычнай сферы апошнім часам з'явілася пяць кандыдатаў навук з Гродзенскага дзяржаўнага музычнага каледжа і факультэта мастацтваў і дызайна Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Істотнае дасягненне!

Прагматычны выбар ці...

— Зараз значна знізілася цікавасць да паслядыпломнай адукацыі. Яшчэ 15-20 гадоў таму я не магла сабе ўявіць, каб у аспі-

рантуру амаль не было конкурсу. А сёння ўніверсітэты вымушаны скарачаць колькасць месцаў, бо няма ахвотнікаў... Адна з прычын — высокія патрабаванні да суіскальнікаў навуковай ступені і іх дысертацыйных работ, складаная працэдура абароны. Па-другое, паглядзіце, што адбываецца з конкурсам на цэлы шэраг спецыяльнасцей у творчых ВНУ! Калі, скажам, у Акадэміі музыкі ў піяністаў і вакалістаў ён па-ранейшаму застаецца салідным, то на такі кірунак, як музыказнаўства, у нас усяго шэсць месцаў, а заявак будзе не больш за 8-9 (у ранейшыя гады я магла заявіць 12 месцаў і ведала, што на іх будзе прэтэндаваць да 22 абітурыентаў...) Верагодна, не вабіць перспектыва выкладчыцкай дзейнасці ў каледжы ці музычнай школе. Большасць моладзі хвалюе

не надбаўкі, сутнаска скараціла розніцу ў аплале працы дацэнта і старшага выкладчыка. Атрымліваецца, што выкладчыкі маюць надбаўку апырыёры, а дацэнты павінны штогод рыхтаваць сур'ёзную справаздачу, публікавацца, творцам неабходна выконваць вялікі аб'ём адпаведнай дзейнасці (канцэрты, удзел у журы, падрыхтоўка студэнтаў да конкурсаў і г. д.), каб пацвярджаць сваё званне і, адпаведна, права на надбаўку да зарплаты...

За савецкім часам, калі выбудоўвалася навуковая сістэма, існавала дастаткова сур'ёзная розніца паміж заробкам выкладчыка і дацэнта, дацэнта і прафесара. Упэўнена, так павінна быць і сёння, бо гэта зусім розныя ступені дасягнення, росту, здзяйсненняў. У рэшце рэшт — велізарная праца. З гэтых прычын мы

Ці менш становіцца дысертацый?

"Не дасягненне першым напісаць пра падзею па-беларуску. Ты змясці ў сусветны кантэкст і дакажы, што робіш гэта лепш за калег"

будучы заробак і прэстыж прафесійнага педагога... А паменшала студэнтаў — значна знізілася колькасць ахвотных пайсці пасля ВНУ ў навуку. Таму і прэстыж чалавека навуку знізіўся. На Рэспубліканскім савеце рэктараў ВНУ краіны неаднаразова ўзнімалася такое пытанне: у Беларусі для падтрымання матэрыяльнага становішча выкладчыкаў і старшых выкладчыкаў, што не маюць навуковай ступені і звання, уведзена пяцідзясяціпрацэнтная надбаўка. Але добрае памкненне мае і адваротны бок: увядзен-

губляем таленавітую моладзь.

Трэнд у нацыянальным каларыце

— І на прыкладзе нашай ВНУ, і нашага Савета відавочна: цэнтральнай тэматыкай дысертацый апошніх гадоў стала нацыянальная культура. Ніколі раней мы не сутыкаліся з такім заглыбленнем у даследаванне культуры і мастацтва рэгіёнаў, гарадоў, памежжа айчынай гісторыі і рэчаіснасці ў цэлым. Гэта правільны кірунак, бо акрамя нас ніхто вывучаць айчынную плынь у такім аб'ёме не стане. Нам яна цікава і мы нясе́м за яе адказнасць.

Адзначу, што фарміруюцца і навуковыя кірункі, звязаныя з сучаснымі інфармацыйнымі тэхналогіямі. Гэта, у першую чаргу, тычыцца музейнай і бібліятэчнай спраў, уяўленні аб якіх сёння змяніліся. Некаторыя аспіранты імкнуцца ўзнімаць ультрасучасную тэматыку, аднак асабіста я заўсёды засцерагаю ў такіх выпадках, каб не атрымаўся стрэл з гарматы па вераб'ях. Калі з'ява культуры толькі фарміруецца, яна часта не паддаецца

ф о т а ф а к т

Падпісана Пагадненне

Паміж Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і "Белгазпрамбанкам" падпісана Пагадненне аб супрацоўніцтве.

Фота Аліны САЎЧАНКА

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар:** Вольга НАВІЦКАЯ; **рэдактары аддзелаў:** Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦОВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН, Настася ПАНКРАТАВА; **аглядальнік рэдакцыі:** Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ; **Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧ;** **спецыяльны карэспандэнт:** Пётр ВАСІЛЕўСКІ, Алег КЛІМАЎ, Аліна САЎЧАНКА; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Настася МІГНО.

Сайт: www.kimpress.by E-mail: kultura@tut.by Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. **Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.** Аўтарскія ружапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2015. Наклад 5 647. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 19.06.2015 у 18.15. Замова 2448. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004, пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо на электронны адрас kultura@tut.by!

Сітуацыя

"Кранальны" замок на дачы Быкава

Планы рамонт як сродак для піяру

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Але ж, пагадзіцеся, закрыццё музея на планы капітальны рамонт наўрад ці павінна мець такі рэзанс, які мела сёлетняе закрыццё на непрацягла, спадзяюся, тэрмін музея-лецішча Васіля Быкава. Хіба Музею гісторыі літаратуры ці самастойна, ці праз Міністэрства культуры варта было паведаміць пра планы рамонт, каб пазбегнуць марнай шуміхі і атрымаць выключна станоучы піяр: лецішча-музей, маўляў, у цэнтры ўвагі дзяржаўных інстытуцый.

Так, зразумела, рэагаванні на праблемныя сітуацыі сапраўды павінны быць. Але шкада, калі інтэрнэт-рэсурсы, што называецца, заплішчаюць вочы на іншыя зладзённыя тэмы для музейнай супольнасці, пра якія карэспандэнты "К" пішуць вельмі даўно. Маю на ўвазе і праблему нястачы фондаасховішчаў амаль у кожным музеі Беларусі, і адсутнасць належнага фінансавання для закупкі новых музейных экспанатаў, і малую аплату працы айчынных музейшчыкаў і пра многае іншае. Акрамя таго, журналісты інтэрнэт-парталаў у матэрыялах чамусьці амаль не згадваюць пра неабходнасць правядзення капітальнага рамонт, змены экспазіцыі і будаўніцтва новых карпусоў для Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі, а таксама пра тое, калі ж будзе адчынены для навед-

аналізу з пазіцыяй традыцыйнай метадалогіі, а новая не паспявае распаўсюдзіцца.

Сучасным даследчыкам не хапае еўрапейскага кантэксту. Кажуць: "Упершыню ў беларускім мастацтвазнаўстве!", а ў тэксце — творчасць Баха ці Леанарда да Вінчы! Не дасягнулі першым напісаць пра падзею па-беларуску. Ты змясці ў сусветнай кантэкст і дакажы, што робіш гэта лепш за замежных калег, раскажы, што ты ўнёс працай у сусветную скарбонку ведаў.

Практычна сышлі дысертацыі, звязаныя з замежнымі тэмамі (дапусцім, эпоха Адраджэння, мастацтва Германіі ці Іспаніі). Мяркую, што беларусам зараз увогуле бракуе сур'езных узаемаадносін з еўрапейскай навукай па напісанні сумесных прац, каб у выніку былі зацікаўлены абодва бакі. У нас ёсць некаторыя меркаванні, як можна даследаваць нацыянальнае, выкарыстоўваючы еўрапейскія архівы, але гэта вельмі затратна, патрабуе спецыяльнага фінансавання...

Многія нашы аспіранты яшчэ не вельмі добра валодаюць замежнымі мовамі, каб пісаць і займацца даследчыцкай працай за мяжой, а потым вяртацца і прыносіць карысць яе вынікамі сваёй краіне. Усё ж найбольш здатныя пакуль выяжджаюць за мяжу даследаваць іншаземныя культурныя з'явы. Буйныя еўрапейскія фонды даследаванняў зацікаўлены ў тым, каб навукоўцы з любой краіны свету карысталіся іх архівамі. Калі малады даследчык адчувае, што можна працаваць у адным з універсітэтаў Захаду, мець пад гэту справу грант і сур'езную падтрымку — у яго з'яўляецца каласальны стымул, каб за два гады напісаць там працу і абараніць яе. Ды дзе гарантыя, што Беларусь не страціць у такім выпадку таленавітага спецыяліста?..

Тры разменьваем на дзве?

— На сённяшні дзень адукацыйная сістэма ў Беларусі складаецца з трох прыступак: спецыялітэт, магістратура, сістэма паслядыпломнай адукацыі — аспірантура. На жаль, страчаная ў наш час форма, якую мы вельмі хацелі б адрадыць: інстытут стажыроўкі для музыкантаў-выканаўцаў. Калі мы ўступаем у агульнаеўрапейскую адукацыйную прастору, спатрэбіцца прывесці ў адпаведнасць з ёй нашу сістэму. Па вопыце Казахстана і Украіны ведаю, што гэта няпроста. Калі сёння паслядыпломная адукацыя карэлюецца з Вышэйшай атэ-

тацыйнай камісіяй, то ва ўмовах Балонскага працэсу яна павінна стаць трэцяй прыступкай праграмы ВНУ. Адапаведна, патрэбны адмысловыя вучэбныя планы, новыя формы атэстацыі... Паўстане і пытанне фінансавання: зараз на даследаванні выдаткоўваюцца грошы Дзяржаўным камітэтам па навуцы і тэхналогіях. У выпадку перапарадкавання аспірантуры ўніверсітэтам спатрэбіцца іншая лінія выдзялення сродкаў.

У сувязі з Балонскім працэсам патрабуе рэформы парадак прысваення навуковых ступеняў. На

■ Кацярына Дулава: "Лідзіруючай тэматыкай дысертацый цягам апошніх дваццаці гадоў стала **нацыянальная культура**. Ніколі раней мы не сутыкаліся з такім заглибленнем".

постсавецкай прасторы доктарам лічыцца той, хто абараніў дзве дысертацыі, а ў Еўропе гэтую ступень прызначаюць за адну навуковую работу, якая адпавядае нашай кандыдацкай. Нас чакае доўгая праца ў гэтым кірунку...

Рэгламентацыя дзеля празрыстасці

— Калі я выконвала і абараняла дысертацыю, у Беларусі не існавала доктарскага савета па мастацтвазнаўстве. Таму, атрымаўшы дазвол Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Беларусі, я абаранялася ў Маскоўскай кансерваторыі. Пасля давялося прывесці дысертацыю ў Мінск і прайсці ўсю працэдuru

настрыфікацыі. Сённяшнім сукальнікам куды прасцей: з'явіўся айчыны доктарскі Савет, і ёсць магчымасць абараняцца ды абарываць свае матэрыялы, не пакідаючы межы краіны.

Зараз у параўнанні з Украінай ці Расіяй у нас значна больш упарадкаваная працэдура абароны. Мне гэта вельмі падабаецца. Прынамсі, маючы дакладны рэгламент пабудовы аўтарэферата, чалавек пачынае ясна мысліць і зладжана выказвацца. Саветам няспешна і дбайна вывясраецца кожны крок на шляху ўнясення дапаўненняў у гэтую зладжаную парадыгму.

На кожным годзе адукацыі ў аспірантуры адбываецца экспертыза таго, што робіць аспірант, таму на падыходзе да абароны дысертацыя шматразова правяраецца і нават абарываецца. Рэгламентацыя кандыдацкай абароны таксама мае свае плюсы: цалкам выслухоўваюцца ўсе бакі, арганізуецца сапраўдная навуковая дыскусія. Таму на маёй памяці за час майго знаходжання на пасадзе старшыні Экспертнага савета на ўзроўні Прэзідыума была адхілена ўсяго адна кандыдацкая праца.

Што датычыцца абароны доктарскай, я дапускаю, што магчыма было б прадугледзіць нейкія паліабленні да формы яе правядзення. На абароне такога ўзроўню ідзе дыскусія буйных вучоных, аўтарытэтных спецыялістаў у сваёй галіне.

Гадоў 20-25 таму існавала такая традыцыя: калі навуковая канцэпцыя складалася, калі яна атрымала ад абрэненне значных навукоўцаў, калег за мяжой, то, па сутнасці, абарона становілася фармальнасцю (магла праходзіць у форме адкрытага даклада). Зараз жа адбываецца такая грандыёзная працэдура, што дай бог чалавеку вытрымаць яе проста фізічна... Жорсткі рэгламент абароны хутчэй служыць стрымліваючым фактарам, не дазваляе калегам абмеркаваць і прыняць канцэпцыю апанента.

Доктар — у 37

— Я ў 37 гадоў стала доктарам навук. І мне цяпер хочацца падтрымаць моладзь: калі вашы навуковыя інтарэсы сур'езныя, складаныя, калі вы глыбока ведаеце сваё пытанне, то не пужайцеся — рухайцеся да абароны доктарскай. Праходжанне навуковых прыступак — гэта толькі этап, а нам важна атрымаць адкрытую сферу даследавання, якая ўпрыгожыла б навуковае жыццё краіны.

Фотасюжэт нумара

Дні культуры В'етнама

Дні культуры В'етнама праходзяць у нашай краіне з 16 па 22 чэрвеня. У сераду адбылася сустрэча афіцыйнай дэлегацыі Сацыялістычнай Рэспублікі В'етнам на чале з намеснікам міністра культуры, спорта і турызма гэтай азіяцкай краіны Хуонь В'інь Ай з міністрам культуры Рэспублікі Беларусь Барысам Святловым. На наступны дзень у Нацыянальным мастацкім музеі была ўрачыста адкрыта фотавыстаўка "Прыгажосць В'етнама", 50 работ якой перадаюць непаўторнасць, самабытнасць і гасціннасць гэтай дзяржавы. Выстаўка будзе працаваць да 24 чэрвеня ўключна.

Фота Аліны САЎЧАНКА

ФОТАФАКТ

Помнік Раеўскаму

На Усходніх могілках сталіцы ўсталяваны надмагільны помнік на месцы апошняга спачыну шматгадовага мастацкага кіраўніка Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, рэжысёра Валерыя Раеўскага.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

вальнікаў згаданы мною Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, які таксама цяпер знаходзіцца на рамонтце.

Між тым, як паведаміла Лідзія Макарэвіч, днямі было прынята рашэнне аб працягу рамонтных работ ва ўстанове культуры: сёлета тут плануецца замяніць сістэму ацяплення, усталяваць сістэму газавага пажаратушэння для фондасховішчаў, адрамантаваць экспазіцыйныя памяшканні, а таксама ўсталяваць сістэмы вентыляцыі і кандыцыянавання. Пасля завяршэння работ музейшычкі змогуць распачаць працу па стварэнні выставак ды асноўнай экспазіцыі. Таму, як зазначыла дырэктар музея, цалкам магчыма, што дзверы для наведвальнікаў Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, зможа адчыніць ужо напрыканцы бягучага ці на пачатку наступнага года.

Пра падрабязнасці рамонтных работ і пра планы супрацоўнікаў па экспазіцыйным напавненні музейнай прасторы "К" напіша ў бліжэйшых нумарах.

■ І н ф а г р а ф і к а " К "

Музей у лічбах

Больш як 507,8 мільёна рублёў асвоена на капітальны рамонт будынка ў 2014-м;

900 мільёнаў плануецца асвоіць на гэтыя мэты сёлета;

у кастрычніку 2015-га мяркуецца завяршыць будаўнічыя работы;

сёлета замяняць **сістэму ацяплення, усталююць сістэмы пажаратушэння, вентыляцыі і кандыцыянавання...**

Тэрыторыя Музея-лічба Васіля Быкава. / Фота Юрыя ІВАНОВА

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь выказвае шчырыя спачуванні былому супрацоўніку музея, народнаму мастаку Беларусі Івану Кімавічу Міско ў сувязі са смерцю жанкі.

Дзяжурны па нумары

Адарванасць і мы

Акрэслію спачатку гэтае незамяцінскае "мы", узростава і геаграфічна. "Мы" ў дадзеным выпадку — гэта я і мае аднагодкі-суайчыннікі, якія нарадзіліся і выраслі ў вялікіх беларускіх гарадах. Мне зараз 22 гады, і ўсё жыццё я пражыла ў Мінску.

Аліна САЎЧАНКА

А цяпер пра тое, што я адкрыла для сябе толькі пасля таго, як стала працаваць у рэдакцыі газеты "Культура". Гэта быў сапраўды "across the Universe", калі я даведалася, што ганчары, ткачыкі, кавалі — зусім не казачныя персанажы са старонак кніг, а рэальныя людзі, якія прафесійна займаюцца сёння сваёй справай. Я дазналася, што цягам года па ўсёй краіне праходзіць шэраг фестываляў, прысвечаных рамяству і фалькларыстыцы, што сёння шмат неабякавых людзей у сферы культуры, што збіральнікі і адраджэнцы аўтэнтычнасці дзейнічаюць і цяпер. Канешне, такія познія адкрыцці можна спісаць на інтэлектуальную абмежаванасць майго пакалення — і прасцей за ўсё зрабіць гэтак. Але ж рэальнасць такая, што мы — прадстаўнікі гэтага пакалення, — валодаючы каласальным аб'ёмам патрэбных і не зусім ведаў, дасведчаных у апошніх падзеях у свеце, зусім не ў курсе таго, што адбываецца па-за межамі нашых шумных і тэхнічна ўдасканаленых гарадоў.

Дзякуючы рэдакцыйным паездкам, атрымалася паглядзець на Беларусь, на тое, як і чым жывуць нашы людзі ў іншых гарадах, маленькіх і даволі буйных, мястэчках ды вёсках. Я сапраўды з гэтым ніколі раней не сутыкалася, бо нават у вёсцы свайго прадзядулі была паўтара разы ў дзяцінстве і пад пільным назіраннем з боку старэйшых. Аказалася, што дзеці з раённых цэнтраў, скажам, вельмі адрозніваюцца ад тых жа сталічных. Талачынскія ведаюць, што такое сапраўдны народны тэатр, бабруйскія трымалі ў руках гліну, слукію, канешне ж, на "ты" з ткацкім станком. Мінск таксама мае свае "плюсы": можна дадаць свайго атожылка хоць на вывучэнне кітайскай мовы, хоць на асвойванне габоя, хоць на курсы камп'ютарнага праграмавання — лішнім усё гэта не сталецца. Але што пакіне такое дзіце ў сваім сэрцы пра родны край і з якімі думкамі аб радзіме ўступіць у дарослы свет?

Яшчэ адзін ракурс: запытала некалькі тыдняў таму дзяўчынак з аднаго беларускага горада пра тое, ці пойдучы яны на мясцовы фестываль гэтымі днямі, ці стануць яго гледачамі або нават удзельнікамі, ці чакаюць яны, урэшце, наступлення тых святочных выхадных? І ведаеце што? Яны яшчэ хвіліну спрабавалі ўцяміць, пра што я ўвогуле вяду гаворку! Атрымліваецца, некаторыя фестывальныя фарматы і дзеі — не дужа цікавая прапанова для нашай моладзі. І ў гэтым віна не толькі маладога пакалення, якое чагосьці там не ведае альбо не хоча ўспрымаць. Гэта праблема няведання і нецікавасці, якую трэба вырашаць разам, сумесна з дзецьмі і падлеткамі, даследуючы, што — патрэбна, што ім падабаецца, а што — не.

Нашы шматлікія мерапрыемствы, фестывалі маюць вельмі абмежаваную публіку, чый склад не змяняецца дзесяцігоддзямі. З аднаго боку, сталасць — добрая рыса, але з іншага — трэба ж пашырацца, прыцягваць да сябе ўвагу, кантактаваць з рознымі людзьмі, у тым ліку — з моладдзю, у тым ліку — з гарадской.

Яўген Сахута ў нашай нядаўняй гутарцы адзначыў, што не хапае ў такой справе рэкламы: забяспечыць яе вельмі складана і затратна. Але ж калі з такім пытаннем звярнуцца да шараговага падлетка, ён скажа: сёння выкарыстоўваць папяровыя аб'явы, флаеры, нават аб'явы па тэлебачанні і радыё — дорага і не зусім эфектыўна — лепш звярнуцца да магчымасцей Інтэрнэту. І я ўпэўнена, амаль што кожны з нас гатовы дапамагчы ў папулярызаванні той ці іншай беларускай з'явы прынамсі ў Сеціве, бо нам гэта не складана, нават прыемна, а таксама пазнавальна. І тады мо і знікне тая адарванасць, якая існуе сёння, не будзе інфармацыйнага вакуума. Тады людзі даведаюцца, што адбываецца ў іншай мясцовасці, а дарослыя і тыя, хто іх "даганяе", займеюць нешта агульнае, важнае, сапраўды каштоўнае і наша роднае.

Не сакрэт, што сацыяльныя сеткі сёння з'яўляюцца не толькі сродкам для кантактаў паміж сябрамі, але і тым асяроддзем, з якога можна і трэба чэрпаць самую разнастайную інфармацыю. У тым ліку, і актуальную для журналістаў. Добра гэта ці дрэнна — тэма для іншай, асобнай гутаркі. Сёння ж спынюся на той інфармацыі, якая за мінулы тыдзень абляцела ўвесь Байнэт і пра якую мае фрэндзы ў сацыяльных сетках паведамлялі са скрухай ці, дакладней, са скрушаным і засмучаным смайлікам напрыканцы свайго тэксту. І інфармацыя тая так і не пацвердзілася, але і не абверглася ў поўнай меры... Дык з чаго сыр-бор?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Пагроза і ліст

Гаворка — пра магчымасць закрыцця вядомай тэлепраграмы "Падарожжы дылетанта", якая цягам некалькіх гадоў выходзіць у эфіры аднаго з беларускіх тэлеканалаў... Дык вось, змагацца з гэтай сумнай перспектывай вырашылі з улікам айчыннага заканадаўства. Таму і размясцілі ў некалькіх суполках у розных сацыяльных сетках адпаведны тэкст-заклік да сваіх фрэндаў і чытачоў.

Той заклік пачынаўся проста: "Праграма „Падарожжы дылетанта“ — пад пагрозай закрыцця. У нас маецца шанц адстаяць саму праграму: для гэтага трэба даслаць папярковы ліст на імя гендирэктара канала "СТБ". Чым больш лістоў — тым больш шанцаў пабачыць новыя выпускі!!!" Далей быў пазначаны адрас тэлекампаніі ды прыкладны тэкст ліста, у якім гаварылася шмат добрых слоў як на адрас праграмы, так і яе вядучага. Напрыканцы прапанавалася задаць пытанне пра магчымасць працягу здымак праграмы і пра тое, ці з'явіцца новыя выпускі ў тэлеэфіры...

Што ж, ініцыятыву "ўздыму" сацыяльнай супольнасці, каб адстаяць праграму, можна толькі вітаць: "Падарожжы..." — адна з "разыначак" айчыннага тэлебачання, паколькі яе стваральнікамі знойдзены адметны фармат падачы звестак пра гісторыка-культурную спадчыну Беларусі, прыцягальны і запамінальны вобраз для вядучага...

Ці "праўдзівыя" навіны з сацыяльных сетак?

Юрый Жыгамонт мяркуючы працягваць здымаць праграму.

"Падарожжы..." на раздарожжы?

А мо ўсё не так трывожна...

■ Як патлумачыў Юрый Жыгамонт, ён не ведае, чаму "СТБ" пакуль што не закупляе новых серый праграмы, і параіў па каментарыі звярнуцца да кіраўніцтва тэлеканала.

Не ведаю, колькі лістоў атрымаў за гэты тыдзень адрасат гіпатэтычнага ліста, але тое, што ініцыятыва была шчыра падтрымана многімі, прынамсі, — не сумняюся. Дык што ж, вынікае, "Падарожжы..." сапраўды апынуліся на раздарожжы і могуць быць зачыненыя?

Праўда ці мана?

Пакуль што ёсць адказ на тое, што інфармацыя пра закрыццё праграмы наўрад ці можа быць праўдзівай. Прынамсі, ёсць варыянт такога адказу. Як распавёў "К" нязменны вядучы праграмы "Падарожжы дылетанта" Юрый Жыгамонт, ніхто яго праграму закрываць не збіраецца:

— Я наогул не ведаў пра гэтую грамадскую ініцыятыву, — адзначыў у размове з карэспандэнтам "К" спадар Юрый, — і, па шчырасці, яна мяне вельмі здзівіла. Сапраўды, зараз ідуць старыя выпускі, паўторы "Падарожжаў...", таму цалкам магчыма, што хтосьці і падумаў пра нейкае закрыццё. Але гэта няпраўда.

Як патлумачыў Юрый Жыгамонт, ён не ведае, чаму "СТБ" пакуль што не закупляе новых серый праграмы, і параіў па каментарыі звярнуцца да кіраўніцтва тэлеканала.

— Але праз старонкі газеты "Культура" я хачу выказаць удзячнасць усім тым людзям, якія клапацяцца пра лёс новых выпускаў праграмы, — адзначыў вядучы "Падарожжаў..." — Вялікі дзякуй ім за падтрымку і ўвагу! Буду працаваць найдалей ды спадзявацца, што ў хуткім часе новыя выпускі з'явіцца ў эфіры...

Праблемы — няма?

Далейшы лагічны ды натуральны шлях па вырашэнні дадзенай праблемы — зварот да кіраўніц-

тва "СТБ" за каментарыі. Але, як патлумачыў "К" намеснік генеральнага дырэктара тэлеканала Павел Каранеўскі, усе каментарыі для журналістаў можна пачуць ад прэс-сакратара "СТБ" Ірыны Рамбальскай. Ад сябе ж Павел Каранеўскі зазначыў, што не бачыць ніякіх праблем з "Падарожжамі дылетанта", і не разумее, чаму ў Інтэрнэце ўзняўся з гэтай нагоды такі розгалас...

Што да прэс-сакратара, ад якой мне вельмі хацелася пачуць адпаведны каментарый, дык, як паведамліў у прыёмнай тэлеканала "СТБ", зараз (гутарка адбылася 18 чэрвеня — Ю.Ч.) Ірына Рамбальская знаходзіцца ў водпуску і з'явіцца на працы толькі ў панядзелак... Вось таму і даводзіцца мне — і, натуральна, чытачам "Культуры", — цяпер толькі гадаць: існуе ўсё ж такі тая агучаная ў сацыяльных сетках пагроза закрыцця "Падарожжаў..." ці ўсё ж гэта праблема не варта ўвагі?

Пагадзіцеся, усяго толькі адзін каментарый кіраўніцтва "СТБ" мог многае растлумачыць ды паставіць у гэтым пытанні аптымістычную кропку... Што ж, будзем чакаць інфармацыю пра развіццё сітуацыі ды паведамляць чытачам "К" пра навіны з гэтай нагоды...

Калі вяртаўся нумар, у адной з сацыяльных сетак, якая актыўна заклікала звярнуцца са зваротам да кіраўніцтва "СТБ" наконт праграмы "Падарожжы дылетанта", з'явіўся наступны запіс: "Сябры! Усім ВЯЛІКІ ДЗЯКУЙ за падтрымку! Пакуль даем адбой: пытанне з далейшым выхадам праграмы вырашаецца... Відэавочна, "СТБ" не чакала на такую рэакцыю;)"

Што ж, будзем і мы, журналісты, спадзявацца, што праблемная сітуацыя з цягам часу сапраўды вырашыцца, і вырашыцца паспяхова — на карысць культурнага вышчання на айчынным тэлебачанні.

ф о т а ф а к т

"Арт-астравы": да Дня горада

Менавіта гэтая сталічная падзея стане фіналам і для мастацкага праекта "Арт-астравы", які толькі распачаў днямі працу на востраве Камсамольцаў, што на сталічным Камсамольскім возеры. Пабачыць работы тэатру айчыннага мастакоў можна на пляцоўцы пад адкрытым небам штодня. Арганізатары мяркуюць, што тэрыторыю праекта наведзе прыблізна мільён гледачоў.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Я рос вельмі замкнёным хлопчыкам, мог пайсці ў лес, на рэчку, у поле адзін — неймаверна для пачатку — сярэдзіны 1960-х для пяці-сямігадовага дзіцяці. Але мне не сумна было на самоце, бо я быў у гармоніі з прыродай, дыхаў ёй, атрымліваў асалоду ад нашых сустрэч.

Напэўна, і тая дзіцячая самаізаляцыя, калі я заставаўся сам-насам з наваколлем, таксама нашмат пазней адбілася на выбары прафесіі, на выбары жанру ў ёй, жыццёвага шляху наогул. Мастак заўсёды самотны, у гэтым рамястве нельга інакш. Ён — сканцэнтраванне ўласных думак і поглядаў. І — цэлага букету комплексаў.

Я і сёння сумняваюся, ці атрымліваецца з мяне добры мастак? Адчуванні неспакою, недасканаласці, тупіковасці, таптання на месцы —

Індывідуальнасць страціць лёгка

меркаванне

Валерый ШКАРУБА,

мастак, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі краіны

сталыя спадарожнікі. Пераважная частка маіх карцін нараджалася пакутліва. І цяпер шматлікія нараджаюцца ў пакутах: “Як я гэта напісаў, што напісаў, навошта, для чаго? Каменны век нейкі...” Ці змог я спасцігнуць душу беларускай прыроды, разгадаць яе таямніцу? Не ведаю, не ўпэўнены. Яна — як душа беларускага народа: сціплая, някідкая, ціхая, задуманная, крыху сумная, але — не легкаважная. Я бачу і адчуваю яе такой.

Адзін італьянскі мастак ахарактарызаваў маю творчасць так: містычны рэалізм. Мне спадабалася

азначэнне, яно мяне задавальняе. І, каб я быў крытыкам, магчыма, менавіта гэтымі двума словамі атэставаў тое, што робіць жывапісец Шкаруба.

Як чалавек, які атрымаў спецыяльную адукацыю, я сапсаваны ёй. Я залішне суб’ектыўны і, калі гляджу на карціны іншых, у першую чаргу акцэнтую ўвагу на дапушчальных мастаком тэхнічных памылках (колеравых, кампазіцыйных), калі яны ёсць. І, бывае, не бачу за імі чагосьці большага, глыбіннага, нейкай філасофіі, адмысловага погляду. І вось такія, як я, ходзяць па

галерэях і музеях і бурчаць штосьці сабе пад нос — каларыт ім, бачыце, не той. Таму, прашу прабачэння ў калег, але крытэрыі “падабаецца — не падабаецца”, з якім да выяўленага мастацтва падыходзіць неспецыяліст, падаецца мне больш аб’ектыўным. І ўжо дакладна не з’яўляецца крытэрыем аэчкі мастацтва тое, ці купляюцца творы таго ці іншага мастака кімсьці. Гэта жа, як і сапраўднае становішча мастака ў мастацтве, не вызначаецца тым, якія званні і ўзнагароды ён мае, колькі яго карцін знаходзіцца ў самых вядомых калекцыях. Названае можа надаваць упэўненасці ў тым, што ты нешта значыш, што нешта атрымліваецца, што ты рухаешся па дакладным шляху і займаешся сваёй справай. Але такія катэгорыі не служаць меркай геніяльнасці, пацвярдэннем яе.

Калі мастак сур’ёзна задумваецца аб уласнай папулярнасці, вядомасці і значнасці, гэта дрэнна. Нават калі мімаволі пачынае падгрываць сваёй “велічы”, пралічваць уласную творчасць, ісці за чужым меркаваннем, за модай. Мала таго, ён і іншых вучыць пісаць так, як піша сам, адмаўляючы ў таленце тым, хто яму пярэчыць. Знаходзячыся ў трэндзе, індывідуальнасць страціць лёгка. Як лёгка яе страціць, калі чалавек занадта зацyklены на пэўным куміры, калі з нейкага моманту ён пачынае не проста натхняцца ім, а рабіць, як ён, глядзець на свет яго вачыма. Такіх бездапаможных падабенстваў вялікіх майстроў мноства. І як гэта цяжка, зразумеўшы, што ператвараешся ў чыюсьці копію, своечасова спыніцца, саскрэбці з сябе чужое і стаць сабой, з уласцівым почыркам.

Занатаваў Алег КЛІМАЎ

Не знайшоў я ў арфаграфічных і перакладных іншамойна-беларускіх слоўніках слова “дасуг”, якое запанавала ў літаратуры і афіцыйных дакументах. Няма такога паняцця і ў апошніх слоўніках, створаных навукоўцамі Інстытута мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук на аснове Закона Рэспублікі Беларусь ад 23 ліпеня 2008 года “Аб Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”. Рускае “досуг” усюды перакладаецца як “вольны час”, а “отдых” — “адпачынак”, “спачын”, “рэкрэацыя”.

Я разумею, чаму рускае слова “досуг” трапляе ў спецыяльную навуковую лексіку: з-за недастатковай адукаванасці і небеларускай ментальнасці, асіміляцыі мыслення. Патлумачым.

Сярод спецыялістаў культуры і мастацтва існуюць паняцці (напішам па-руску) “культурна-досуговая дзейнасць”, “культурна-досуговое мерапрыемства”, “культурна-досуговыя ўчрэдзеныя”. Даследчык Ірына Смарговіч тлумачыць, напрыклад, другое словазлучэнне сярод названых як “масавыя мерапрыемствы, накіраваныя на задавальненне сацыяльна-культурных (духоўных, эстэтычных, інтэлектуальных, камунікатыўных, рэкрэацыйна-забаўляльных) патрэб насельніцтва

“Вольны час” — толькі не “дасуг”!

ТЭКСТ

Алес ЛОЗКА,

начальнік аддзела традыцыйнай культуры і аматарскай творчасці Інстытута культуры Беларусі, кандыдат філалогіі, дацэнт

ў сферы вольнага часу, якія садзейнічаюць далучэнню грамадзян да культурных каштоўнасцей, што праводзяцца ў спецыяльна вызначаных для гэтага месцах [...] Да культурных мерапрыемстваў вольнага часу належаць святы, фестывалі, канцэрты, спектаклі, шоу-праграмы, вечарыны, прэзентацыі, выстаўкі, дыска-тэкі і іншыя аналагічныя мерапрыемствы...”

У большай частцы друкаваных матэрыялаў на беларускай мове можна сустрэць рускую кальку тэрміна “культурна-дасугавыя мерапрыемствы” і да таго падобнае. Магчыма, можна было б і не звяртаць увагу на падобныя памылкі. Маўляў, на тое ж яны і памылкі, каб іх рабіць. Ды ўсё ж такі сустрэкаецца выкарыстанне тэрміна і правамернае, сапраўды па-беларуску. Але гэта ўжо становіцца рэдкасцю. Спецыялісты адзначаюць, што непажаданая, а нават і пагражальная, тэндэнцыя развіваецца даволі хутка. Самае кепскае, што памылковае, неправамернае выкарыстанне названай лексікі расчароўвае і ў асобных дакументах міністэрстваў, якія лічацца нарматыўнымі, таму напісанне паводле іх узораў капіруюць арганізацыі і ўстановы.

Вось, напрыклад, “Агульныя прынцыпы дзейнасці дзяржаўных клубных устаноў” — дакумент, які быў зацверджаны Міністэрствам культуры ў 1991 годзе. У ім некалькі разоў правамерна ўжываецца словазлучэнне “вольны час”, але ж у адным месцы праскочыла і неда-рэчнае “дасугавыя аб’екты”. Магчыма, праз гэта асобныя абласныя і раённыя выканкамы ўзялі памылковы ўзор, які ўжывалі ў сваёй дакументацыі. Да гонару Міністэрства культуры, памылку выправілі ў 2004 годзе, калі зацвердзілі новае “Палажэнне аб клубнай установе ў Рэспубліцы Беларусь”, дзе не сустрэкаецца “дасуг”, а ўжываецца выключна “вольны час”. Дарчы, намі заўважана, што добрае выключэнне адносіцца і да праекта Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры, які знаходзіцца на стадыі прыняцця ў парламенце.

Як жа перакладаць вышэйназваныя паняцці? У чалавека з постсавецкай ментальнасцю не ўкладваюцца ў галаву беларускія словазлучэнні “культурная дзейнасць у вольны час”, “культурная ўстанова вольнага часу”. Яму, узгадаванаму на іншай моўнай глебе, бліжэй прыметнікавыя ўтварэнні

накшталт “культурна-дасугавыя мерапрыемствы”, “культурна-дасугавая ўстанова”. А іншае гучыць для яго незвычайна, “не верно”.

Шаноўныя! Мовы адрозніваюцца стылістычнай будовай сказаў, лексічным і іншым складам. Напрыклад, у французскай мове толькі чатыры склоны, якія кіруюцца прыназоўнікамі, а ў беларускай і рускай — шэсць, іх вызначаюць канчаткі, у італьянскай — больш за дваццаць форм часоў дзеяслова... У беларускай мове ёсць словы, якіх няма ў іншых. Сяргей Грахоўскі пісаў у вершы “Я многіх люблю, а кахаю адну”. Як такое перакласці на рускую мову? Беларусы могуць ласкава назваць жанчыну зоркаўкай, журавінкай, валашкай, мясчыкам, а вось па-руску для нас гэтыя словы ў адносінах да каханых не гучаць: “гвоздичка”, “клюквинка”, “василёчек”, “луннушка”...

Хоць і па-беларуску магчыма прыметнікавае словазлучэнне падобных рускіх адпаведнікаў. Можна сказаць “культурна-рэкрэацыйная дзейнасць”, пад якой маецца на ўвазе дзейнасць па ўзнаўленні, кампенсацыі, рэгенерацыі фізічных, інтэлектуальных, эмацыянальных сіл чалавека. Напрыклад, прафесар культуралогіі Аляксандр Смолік і іншыя выкарыстоўвае словазлучэнне “культурна-адпачынакавая дзейнасць”.

Такім чынам, у названай справе патрэбна перабудова, змены.

Рэпліка пра...

Сярод паступленняў літаратуры атрымала цікавае і патрэбнае энцыклапедычнае выданне “Гарады і вёскі Беларусі” і... знайшла на яе старонках недакладнасці.

Памылка і...

Энцыклапедыя “Гарады і вёскі Беларусі” — змястоўная, адрозна выклікала цікавасць у чытачоў. Выданне лічу своечасовым, бо яно арыентуе юнацтва, ды і чытачы старэйшага пакалення з задавальненнем гартаюць энцыклапедыю.

Ды не ўсё тут дакладна пададзена адносна нашага краю. На старонцы 460 (гаворка ідзе пра вёску Калядзічы) чытаем: “У 1949 г. арганізаваны калгас імя Суворова, з 1974 г. у складзе саўгаса-тэхнікума”. Самсрэнч Калядзічы не ўваходзілі ў склад саўгаса-тэхнікума, яны былі ў складзе калгаса “Звязда”. Ёсць недакладнасць і пра вёску Кутнікі. Старонка 468: “У 1948 г. арганізаваны калгас “Чырвоны сцяг”, з 1961 г. у складзе калгаса імя Заслонава, з 1974 г. — Ваўкавыскага саўгаса-тэхнікума...”. Паводле ўспамінаў старажылаў, Кутнікі ўваходзілі ў калгас “1 Мая”, а з 1952 года — у склад калгаса “Звязда” і далей па тэсту.

Лічу, што звесткі, пададзеныя ў выданні такога ўзроўню, павінны адпавядаць фактычным даным, бо адна, няхай сабе і дробная памылка, вядзе за сабой іншую.

Наталля ЛЯУТА,
бібліятэкар аграгарадка
“Юбілейны”

Кожны мае свае каштоўнасці... Яны залежаць ад меры духоўнасці і ўнутранай культуры. Бо колькі мы можам прынесці карысці, столькі ж і шкоды. Усё павінна быць па чалавечым сумленні і на чалавечым сумленні. Але для аднаго той ці іншы ўчынак будзе бачыцца здрадай, а для іншага — нічым асаблівым... На жаль, агульнай меркі няма. Патрэбна быць сумленным перад сабой. Аб’ектыўнасць — справа вельмі складаная, не кожнаму дадзеная: гэта каштоўнасць для выбраных.

Я займаюся культурнай антрапалогіяй і нясу вялікую адказнасць перад тымі, хто даварае мне сябе. Гэта трымае высокі градус унутры. На жаль, цяпер вылазіць шмат бутафорскага. Мастакі грашчаць заляцаннем з гледачамі, з заказчыкамі. Мне заўсёды было ад гэтага сумна.

Паняцце сапраўднай інтэлігентнасці скажаецца... Інтэлігентнасць — гэта перш за ўсё

Вучыцца ў тых, каму давараеш

меркаванне

Надзея ГАРКУНОВА,

кінарэжысёр

сумленнасць, спагадлівасць, суперажыванне, прастата. Мяне так выхоўвалі, прынамсі. У нашай вялікай сям’і заўсёды жылі гэтыя якасці, хоць тое — нялёгка. Інтэлігентнасць вызначаецца не адукацыяй ці сацыяльным статусам, а прыроджанай унутранай культурай. У той самы час я пераканана, што калі чалавек сам захаце сябе змяніць да лепшага, то да гэтага можна прыйсці. Апошняе — значная і цікавая праца над сабой. Можна і трэба вучыцца ў тых, каму давараеш...

Любога чалавека трэба і можна адчуць. Разуменне такіх рэчаў прыходзіць з вопытам, прычым пражытыя гады не вызначаюць, што чалавек стаў дасведчаным. Калі праявіць шчырую зацікаўленасць да асобы, яна хутчэй раскрыецца. І мудрайшыя за нас часта бываюць

дзеці. Я вельмі давараю свайму сыну і часта пераканваюся ў тым, што ён ва многіх рэчах больш вопытны і праніклівы за мяне. Гэта прыемна... Таксама патрэбна мець прыроджанае пачуццё: уменне адрозніць фальшывую ад арыгіналу.

Шкада, калі сутыкаешся з чымсьці несапраўдным... Гэта ў поўнай меры тычыцца і мастацтва... Тады разумееш, што табой не даражылі, выкарыстоўвалі твой давер. Вось тут узнікае абурэнне, нейкае нават расчараванне... Гэта як разлюбіць... Але і названае — таксама вопыт.

Палохае ўсеагульнае ўзлавасць... Але адкуль яна бяраецца? Вядома ж, ад недаадукаванасці, ад духоўнай галечы...

Я не буду адзінай, калі скажу, што сёння наша асяроддзе на кожным кроку насычана дылетанцтвам. Усе

імкнуцца скончыць “курсы кройкі і шыцця”, атрымаць “корачку”, не маючы ўсведамлення сутнасці прадмета. Мяне такое стаўленне і палохае, і раздражняе адначасова. Праз тое і характар пачынае псавацца. А сумленнасць перад сабой у выбары прафесіі сапраўды істотная, як і пастаяннае самаадукацыя, сумненне, пошук. Усё гэта — праца над сабой. Дылетант ніколі не скажа, што нешта зрабіў не так: у яго заўсёды ёсць адказы на ўсе пытанні. Прафесіянал жа возьме хвіліну на роздум...

На шчасце, няўдача ў мастацтве не пагражае жыццю чалавека, як у медыцыне. Але мы адказныя перад маральным і духоўным здароўем чалавека. Калі нам прынясуць недавараную бульбу — мы абурымся. А калі недафільм, недапраект, недаспектакль з масай затрачаных сродкаў, мы шукаем словы для самазаспакаення. Маўляў, “сыраваценька” знята, сыграная... Але нічога, ў цэлым жа няблага. І вось тут, на мой погляд, палягае прафесійнае злачынства...

Добры матэрыял часцяком — пад нагамі... А мы сваё не развіваем, скардзячыся, што грошай няма. Але праблема хутчэй не ў адсутнасці сродкаў, а ў іх недасканалым размеркаванні. У выніку мы топчамся на месцы і лаем саміх сябе... Што ў тым прадуктыўнага? Цяпер шмат кажуць аб крызісах, асабліва эканамічных, але куды важнейшыя якраз крызіс духоўны... Я не ведаю, што такое крызіс, таму што ніколі сабе гэтага не дазваляла. Бывае, няма настрою, жадання нешта рабіць — тады пераключаешся на іншы жанр, на час пакідаеш сцэнарый, пачынаеш ставіць канцэрты або пісаць інсцэніроўкі. У мяне праблема простае: вочы баяцца — рукі робяць, а галава — вольная для ідэй...

Адзін разумны чалавек нядаўна падзяліўся са мной сваім адчуваннем: “Душэўны крызіс — гэта калі стаіш ля падножжа гары, мозг зносіць ад жаху, а падымаешся і падстаўляеш твар наасустрча ветру — і не верыш, што гэта ты пераадолеў... Не гару — сябе!” І я яму, гэтаму чалавеку, давараю...

Занатавала
Кацярына ЛЯВОНАВА

— Вы імкнецеся неяк асучасніць народны танец, наблізіць яго да цяперашняга ўспрымання, каб ён не глядзеўся “музейным экспанатам”, які трэба захоўваць дзесьці “пад шклом” і ні ў якім разе “не чапаць”. А дзе, на вашу думку, праягае мяжа паміж фальклорным — і проста побытавым? І што сёння ўвогуле называць “народным”?

— Сапраўды, давайце разбярэмся з тэрміналогіяй. І пачнём з вельмі яркага прыкладу. На пэўным этапе гістарычнага развіцця ўзнікае такі “крымінальны” па тых часах танец, як вальс. Узнікае ён, дарэчы, з народнага асяродку! Яго забараняюць, лічаць распусным. Але ж праходзіць нейкі час — і ён ахоплівае ўсю Еўропу, становіцца неад’емнай часткай свецкіх балаў, без яго не абходзіцца ніводнае свята ў імператарскіх палацах. Нарэшце, ён прызнаны класікай! І асацыюецца з адухоўленай рамантыкай, юначай цнатлівасцю, палётам душы... Мінае яшчэ колькі часу — і моладзь пачынае лічыць яго “старамодным”, гэткай дзіўнаватай спадчынай “продажу”. І раптам яшчэ на адным гістарычным вітку цікавасць да яго сярод шырокага насельніцтва вяртаецца: маўляў, калі ўмееш вальс танцаваць — значыць, ты “круты”, “шляхетны”, з “вышэйшага са слоў”. Ці не так? У часавым вымярэнні, як гаворыцца, усё цяжэ, усё змяняецца. Дык што ж такое народны танец увогуле?..

Быў такі знаны балетмайстар Канстанцін Алексітовіч, які стаяў ля вытокаў нашага танцавальнага мастацтва ў XX стагоддзі, кіраваў балетам у БДТ-1, супрацоўнічаў з Уладзіславам Галубком, у даваенны час узначальваў Ансамбль беларускай народнай песні і танца ў складзе філармоніі, быў заўзятым прапагандыстам народнай танцавальнай спадчыны. Дык вось, калі я яшчэ толькі пачынаў сваю дзейнасць балетмайстра (а спачатку я працаваў артыстам балета ў нашым Вялікім, потым рэжысёрам у філармоніі), дык яго дачка гаворыць мне: маўляў, бацька запісаў больш за сто варыянтаў беларускай полькі! Вы можаце сабе гэта ўявіць? А сакрэт вельмі просты. Пастаўце сто чалавек — і прапануйце кожнаму станцаваць асноўны полечны рух — “раз-два-тры”! Што атрымаецца? Сто розных варыянтаў! Бо насамрэч варыянт — адзін. Але кожны вырабляе яго па-свойму, уносіць тую ці іншую “разначак”. У адрозненне ад іншых мастацтваў, народны танец не можа быць “кананізаваны”. Дзе, скажыце, той адзіны “правільны” варыянт, па якім усе павінны танцаваць, “як па нотах”? Яго няма і быць не можа. Танец перадаецца з пакалення ў пакаленне, ад аднаго чалавека да другога — і пры гэтым, зразумела, змяняецца, як і само жыццё.

Чарговую сустрэчу ў фармаце рубрыкі “Рэдакцыя плюс...” “К” правяла ў кабінце мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі, народнага артыста краіны, прафесара Валянціна ДУДКЕВІЧА. Размова атрымалася калектыўнай — з боку не толькі “культураўцаў”, але і адміністрацыі ды артыстаў занага калектыву. Валянцін Уладзіміравіч адразу папрасіў пакінуць дзверы адчыненымі — не столькі ў прадчуванні “гарачых баталій” (а ён сам на іх правакаваў, шчыра выказваючы тыя думкі пра танцавальнае мастацтва, што часам разыходзіцца з агульнапрынятымі), колькі дзеля таго, каб да абмеркавання праблем далучаліся ўсе ахвотныя. І мы канчаткова пераканаліся, што танец — мастацтва... гаворкае. Бо “далучаныя” не заставаліся “пасіўнымі назіральнікамі”: кожны ўстаўляў сваё “каленца”, і танцавальна-размаўляльны карагодзік-цягнічок (хтосьці ўваходзіў, хтосьці сыходзіў), імправізавана рухаўся з пункту “А” (абмеркаванне) у пункт “Б” — беларускасці.

Падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Ансамбль. Танец. Дудкевіч

Валянцін Дудкевіч

Як чалавек даволі іранічны па сваёй прыродзе, ды яшчэ з класічнай балетнай адукацыяй, выкажу думку, якая камусьці можа падацца блюзнэрствам. Сам па сабе народны танец не такі багаты па разнастайнасці матэрыялу. І тое, што мы маем у ім на сённяшні дзень, — гэта, як правіла, распрацоўкі прафесійных балетмайстраў.

Прывяду такі прыклад. Раней мы шмат сустракаліся з Дзяржаўным ансамблем песні і танца “Lietuva” з Вільнюса, добра ведалі ўсе іх пастаноўкі. Потым быў доўгі перапынак, і калі сустрэліся зноў гадоў праз дваццаць і паглядзелі ўсё тыя ж іх пастаноўкі, дык неяк засумавалі: ну, не ўспрымаецца гэта сёння так, як тады! Але змяняць яны нічога не хочучь: маўляў, гэта наша народная

класіка, што захоўвалася спрадвечу. А мы ж ведаем аўтара гэтай “спрадвечнасці” — таго канкрэтнага балетмайстра, які ўсё гэта ставіў!

Тое ж самае адбываецца, на маю думку, са слаўным расійскім Ансамблем імя Ігара Майсеева. У свой час гэты творца (таксама, дарэчы, з класічнай балетнай адукацыяй) стварыў галерэю цудоўных нумароў танцаў розных краін. Але калі ўзяць тую ж “Арагонскую хоту”, якую танчаць у Іспаніі як народны танец — і тую, што стварыў Майсееў, дык паміж ім — вялікая розніца! Тое ж самае з аргенцінскім танцам “Гаўча”. У Майсеева ён зроблены выдатна, і танцоўшчыкі, трое хлопцаў, шыкоўныя! Але калі пазней мы сустрэлі аргенцінцаў з тым жа танцам, дык зразумелі, што майсееўская версія ўвогуле нічога агульнага з ёй не мае! І справа зусім не ў тым, які з варыянтаў лепшы. Яны проста вельмі і вельмі розныя! Бо ўсе нумары, пастаўленыя ў танцавальных калектывах, — гэта аўтарскія працы, погляд тых ці іншых харэографу на народнае мастацтва.

Мой пункт гледжання такі. Калі мы гаворым пра аўтарства таго ж Пеціпа, Льва Іванава, Міхаіла Фокіна, дык чаму тое, што ставяць прафесіяналы ў калектывах народных танцаў, павінна лічыцца апырэры народным? За кожным народным танцам — пэўны аўтар. Проста ў некаторых выпадках мы яго не ведаем.

Яшчэ адзін прыклад — з нядаўніх. Я зрабіў “Лянок”, яго паказвалі на “Славянскім базары ў Віцебску”, усе ў адзін голас прызналі, што гэта лепшы беларускі нумар на сучасную тэму. Потым мы выступалі ў Зале Чайкоўскага ў Маскве, і гэты

З мастацкім кіраўніком Дзяржаўнага ансамбля танца пра народнае ў сучаснасці, падзенне прафесіяналізму і “гастрольныя нашэсці”

чы”, “Дайнова”, “Люцічы”. Наконт апошняга — патлумачу, калі хто не ведае: ёсць сведчанні, што Вялікае Княства Літоўскае значна ўзмацнілася, калі сюды прыйшлі дружыны люцічаў. Дык чаму б не данесці гэта да шырокай публікі? Яна павінна ведаць сваю гісторыю. Вось мы і пачалі такую “рэканструкцыю”. Крыніцы такой інфармацыі — ёсць. Трэба толькі не ленавацца. Як ні дзіўна, больш за ўсё звестах пра тых жа люцічаў — у скандынаўскіх сагах, ёсць нават малюнкi, апісаны іх так званы “воучы бег”. Калі ёсць жаданне, знайсці можна шмат цікавага. І патроху аднаўляць сваю ідэнтычнасць. Гэта будзе цікава!

— А ці ёсць у вас нейкія меркаванні наконт таго, чаму ў нас такая “дыстанцыя вялізнага памеру” паміж прафесійнымі калектывамі накіраванымі на вашы тым, як і што танчаць іншыя?

— Гэта называецца “адсябляціна”. Агульны інтэлектуальны прафесійны ўзровень цяперашніх выпускнікоў вымушае жадаць лепшага. Калісьці ў Беларусі дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў быў дзяржспыт па гісторыі мастацтва. Цяпер яго няма. Можа, таму, што слухаць адказы стала немагчыма? Яны там такое гаварылі, што плакаць хацелася. І выкладчыкі тут ні пры чым. Бо да іх прыходзіць тыя, хто прыходзіць. Іншых няма! Мы спрабавалі неяк парушыць гэту “традыцыю”, запрашалі да сябе кіраўнікоў амаатарскіх калектываў на творчыя семінары, майстар-класы, каб давесці, што насамрэч чалавек павінен вучыцца ўсё жыццё. Вымушалі іх пераапрацаваць, вывучвалі з імі новыя ўзоры, паказвалі, расказвалі, якія ёсць шляхі развіцця. Мы працавалі на грамадскіх пачатках, але ў такой справе без грошай усё роўна не абыйдзецца: трэба ж усіх дзесьці рассяліць, накарміць. І усё спынілася.

Назіраючы за развіццём амаатарскага кірунку, я бачу не лепшыя тэндэнцыі. У сцэнічных строях узнікаюць нейкія псеўдаафрыканскія матывы, пярэстасць, няма вытрыманай “танальнасці”. А грошы на ўсё гэта выкладаюцца немалыя! Адзіным прадпрыемствам, дзе захоўваюцца і падтрымліваюцца сапраўдныя нацыянальныя традыцыі ў беларускіх строях, з’яўляецца “Скарбніца”. Але там вырабляюць маленькімі партыямі і не змогуць абшчыць усю тую “армію” танцораў, што ёсць у краіне. Часам думаеш: лепш бы тых амаатарскіх калектываў было меней, затое ўтрымліваліся б яны годна. А ў астатнім — мы прыехалі б на любы канцэрт і зрабілі б сапраўды добрую прафесійную праграму.

Я так кажу не таму, што нам, маўляў, хочацца быць “адзінымі ды непаўторнымі”. Але пры ўсёй неабсяжнай колькасці артыстаў сапраўдных прафесіяналаў — адзінкі. Лепшыя ідуць у наш калектыв, ды тое іх не хапае. Паверце, некаторыя мае задумкі застаюцца нерэалізаванымі, бо не магу знайсці для іх патрэбных выканаўцаў. А да нас прыходзіць — лепшыя з лепшых, мы іх “пасвім” яшчэ ў харэаграфічным каледжы. Але ёсць загана ў самой падрыхтоўцы “народнікаў”. Спачатку ўсе дзеці займаюцца разам, а потым тых, хто неспрыдатны для тэатра оперы і балета, адпраўляюць на народнае аддзяленне. Дзякуй богу, у нашым ансамблі ёсць такая цудоўная выкладчыца Харэаграфічнага каледжа, як Анжэла Андрэчык — і за два гады яна робіць з іх артыстаў. Але ж трапляюць яны да яе псіхалагічна зламанымі (іх ужо адбракавалі), расчараванымі, што столькі гадоў змарнавалі ні на што. І яна іх практычна навучае нанова. Яны ж трапляюць да нас, яшчэ год-два навучаюцца непасрэдна ў калектыве, набіраюцца вопыту.

ф о т а ф а к т

Наперадзе — Ляляўскі

Наступным героем рубрыкі “Рэдакцыя плюс...” на старонках “К” стане Аляксей Ляляўскі — галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек. Пра тэатр, чалавека ў ім, замежны досвед ды пра тое, чаму Мінск — незатральны горад — аб усім гэтым чытайце ў адным з наступных нумароў “К”.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

І раптам, асабліва як ажэняцца, "заўважаюць" памеры свайго заробка — і сыходзяць.

А вось зусім іншы прыклад — наша вядучая, папраўдзе ўнікальная салістка Юлія Галавіна, якая працуе ў нас ужо 13 гадоў. Яна скончыла Мінскі каледж мастацтваў, была там лепшай на курсе — і трапіла да нас. Гэта той рэдкі выпадак, калі да нас прыходзяць не тыя, каго "адбракавалі", а той, хто быў лідарам. Зараз вылучаем яе на атрымманне звання. На жаль, балетны век кароткі, праз дваццаць гадоў працы артысты балета сыходзяць на пенсію. Так што калі і моцна атрымаць якія знакі дзяржаўнага шанавання, дык акурат да пенсіі...

Да нас з ахвотай ідзе моладзь — 18 — 20-гадовыя хлопцы і дзяўчаты, якія скончылі навучальную ўстанову. Яны сапраўдныя энтузіясты, дый мы іх шмат чаму вучым. Карацей, эксплуатаем іх энтузіязм. Потым яны крыху падростаюць, і пачынаецца новы этап. Дзяўчаты бяруць шлюб, у іх нараджаюцца дзеці. А хлопцаў, як ажэняцца, пачынаюць "пілаваць" жонкі: чаму ты так мала зарабляеш, чаму мы дагэтуль жывем у інтэрнаце? А калі абодва — артысты, дык як жыць? Моладзь атрымлівае на рукі крыху больш за тры мільёны. Мы, зразумела, намагаемся неяк дапамагчы, чым можам. Зараз вырашылі падтрымаць вядучых артыстаў — дацягнуць іх заробак, ушчымяючы пры гэтым астатніх, хаця б да пяці мільёнаў. Калі я еду ў метро і бачу аб'явы, нахштат таго, што патрабуецца прыбіральшчыца, заробак — 4,5 мільёны, я плачу, бо мы да прыбіральшчыцы пакуль "не дацягваем".

Гэта спараджае яшчэ адну праблему, якую мы толькі што закраналі. Калі ўсе ведаюць, якія ў нашай сферы заробкі, дык навошта ісці вучыцца па такой спецыяльнасці? Тым больш, калі таленавіты чалавек, як гэта часта бывае, таленавіты ва ўсім. Адсюль і падзенне ўзроўню абітурыентаў, а следам і выпускнікоў. Усё ўзаемазвязана! Хлопцы ўвогуле ў танцы не ідуць. Бывае, усяго адзін-два чалавекі на курс. Дый нашы артысты вымушаны падпрацоўваць (хто ў будоўлі, хто таксістам), бо трэба ж неяк выжываць. І што ж гэта за сумяшчальніцтва, калі корміць не прафесія, а сыход ад яе? На адным энтузіязме не пратрымаешся. Але само па сабе Міністэрства культуры тут нічога не вырашыць...

— Дык якія тады перспектывы ў вашага калектыва пры цяперашніх заробках?

— Планку мы не знізім. Мы ў гэтым сэнсе, як маманты...

— Толькі выміраць усё ж не трэба!

— А мы і не збіраемся: будзем стаяць да апошняга. Бо "святыя канцы тунэля" ёсць. Па-першае, попыт на той ці іншы від мастацтва заўсёды перажывае свае хвалі: зніжаецца, узнікае. І калі некаторы час ідзе зніжэнне, значыць, хутка зноў заўважым усплёск, у гэтым упэўнены. Па-другое, ёсць вялізны азіяцкі рынак. Калі ў 1990-я гады ўсё абрынулася, мы выжылі найперш за кошт інтэнсіўных замежных гастролёў. Праўда, і тут ёсць свае праблемы. Адна з іх — немагчымасць цалкам распараджацца заробленымі там грашыма па сваім жаданні.

— У чым гэта выяўляецца?

— Мы не можам за тыя грошы прыдбаць, да прыкладу, добры замежны пульт, замовіць новыя касцюмы для калектыва тым жа кітайцам, бо ў іх усё гэта пашыць — куды танней. Тое ж самае — з музычнымі інструментамі. Большасца інструментаў у аркестры нашага ансамбля прыдбана самімі музыкантамі. Вось я і кажу: няма ў дзяржавы грошай, дык дайце нам больш свабоды распараджацца тымі, якія мы самі зарабілі.

— Вы адзначалі страту прафесіяналізму, падзенне ўзроўню выпускнікоў. Пра тое ж самае можна пачуць і ў іншых сферах. У чым справа? Некаторыя працягваюць зваляваць усе беды на развал Савецкага Саюза, разам з якім разбурыліся былыя працоўкі. Але як незалежная Беларусь краіна існуе ўжо 24 гады. І за гэты час шмат чаго палепшылася!

— Прычыны трэба шукаць нашата глыбей, у тых гістарычных пластах, калі разбуралася, а то і проста фізічна знішчалася інтэлігентная, інтэлектуальная частка насельніцтва. Калі існуе арыстакратычная частка грамадства, абавязкова будучы існаваць адпаведная культура, мастацтва. А ў нас нават сама гэта назва, сам тэрмін — выціснуты з ужывання і з самой свядомасці пад уціскам плябейства. Апошнім часам пачаліся некаторыя змены, але працэс адраджэння шляхетнасці — куды больш доўгі, чым яе знішчэння. Дый вядзецца гэта не мэтанакіравана: не паспеўшы штосьці адрадыць, тут жа знішчаем нанова.

Вялікую ролю у выхаванні мас адыгрывае тэлебачанне. А там, асабліва па расійскіх каналах, мы бачым хіба смакаванне інтымных падрабязнасцей зорак. Дык што ж вы хочаце? Змяняецца сама сістэма мастацкіх каштоўнасцей: галоўным становіцца такое паняцце, як рэйтынг. Таму і артысты — не ўзнікаюць народ да свайго ўзроўню, а, наадварот, самі скатваюцца да ўзроўня сярэднестатыстычнага гледача. А ці часта вы бачылі, каб кіраўніцтва на месцах прыходзіла на нейкі акадэмічны канцэрт, тэатральную пастаноўку? А такі прыклад — вельмі зарэзлівы.

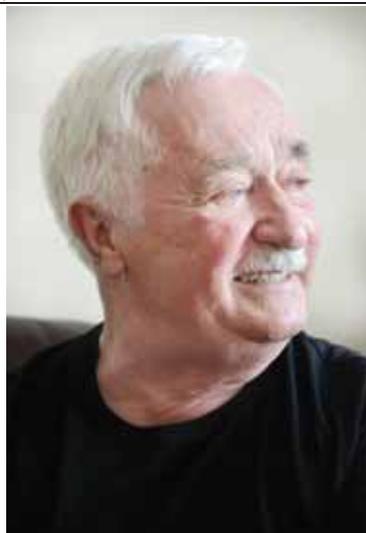
— Гавораць, Сталіну вельмі падабалася сядзець у царскай ложы Вялікага тэатра і з-за гэтага ён часцяком наведваў оперныя спектаклі. Як вынік, тыя пачалі транслявацца па радыё, традыцыя яшчэ колькі часу захоўвалася пасля яго смерці...

— І ў народа быў нейкі іншы ўзровень успрыняцця. Я быў адным з самых прадуктыўных рэжысёраў масавых мерапрыемстваў. Але больш займацца гэтым не магу. Бо апошнім часам мастацтвам там часцей за ўсё і не пахне — так, робіцца нейкая "мешаніна", калейдаскоп нумароў, каб публіка гэта "праглынула", асабліва не задумваючыся.

— Наступны год падобна на тое, будзе аб'яўлены годам культуры. Ці дапаможа гэта неяк зрушыць сітуацыю?

— Я не магу даваць усеагульных парад, бо тэндэнцыя зніжэння цікавасці да класічнай культуры — паўсюдная. Жаліцца на гэта ўвесь свет, і Еўропа ў тым ліку. Але, як кажуць, нам бы іх праблемы. Там усё ж арыстакратычная частка насельніцтва, пра якую я казаў, так не знішчалася, і яна, адпаведна, "падцягвае" арыстакратычнае мастацтва. Што рабіць у нас? Пачаць кожнаму з сябе самога.

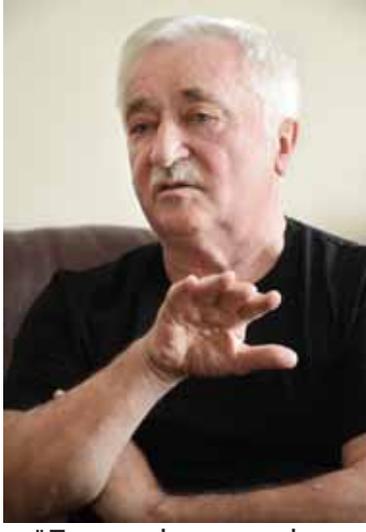
Я адказваю за свой калектыў. І разумею, што яму трэба быць самадастатковым. Зараз мы збіраемся рыхтаваць тры новыя праграмы. Адна сярод іх — фолк-брэйк-данс: сучасныя танцы, сучасная музыка, але з нацыянальнай афарбоўкай. Другая — гэта спадчына (на жаль, зашмальцаванае сёння слова), гістарычная праграма. Упершыню мы будзем працаваць не пад аркестр, а з аркестрам. Мы вылучылі з інструменталістаў групу салістаў, і яны выконваюць класіку: Вівальдзі, Баха, Моцарта, Манюшку, але... на сучасны лад. Мы знайшлі добрых аранжыроўшчыкаў (гэта вучні вядомага кампазітара Алега Елісеенкава), і яны падрыхтавалі нам новае працьганне класікі, якое павінна прыцягнуць сучасную моладзь. Так што

■ "Кожная краіна зацікаўлена ў тым, каб развіталася найперш яе нацыянальнае мастацтва. І абараняе свае нацыянальныя інтарэсы. А што робіцца на нашым рынку? Расійская папса, антрэпрызы... А беларусы пры гэтым гастралююць у Расіі куды менш, бо іх туды не заўсёды "пускаюць". І гэта пытанне — не толькі грашовае."

■ "Вы ўжо зразумелі, што я праціўнік аматарскага мастацтва — у тым выгледзе, у якім яно існуе цяпер. Калі б яны менш "засмечвалі" пляцоўкі сурагатамі, псеўдамастацтвам, дык у публікі ўзнік бы голад на сапраўднае мастацтва, а густы не былі б сапсаваныя."

■ "Праехаліся апошнім часам калектывы ірландскіх танцаў з гастролімі — новы ўсплёск цікавасці нарадзіўся да стэпу. А ці ёсць нейкі беларускі аналаг гэтага? Калі ласка, драбушкі, хлапушкі — не што іншае, як разнавіднасць стэпа па-беларуску."

гэта праграма будзе пабудавана на чаргаванні танцавальных і інструментальных нумароў.

Ёсць у нас некаторыя складанасці, звязаныя з тым, каб пашыць вельмі дарагія касцюмы. Адзін каштуе 15-20 мільёнаў беларускіх рублёў. І камплект хатня б на 16 чалавек, як разумееце, цягне нямаля.

Карацей, мы намагаемся быць рознымі і цікавымі. Не хочам стацца калектывам для пенсіянераў, як многія, а хочам працаваць для моладзі, для сучаснага гледача, якога самі і выхаваем. Мы бачым, што моладзь нас успрымае (той жа "Лянок", станцаваны на свята ў Мінску перад стэлай "Мінск — горад-герой", выклікаў проста фурор), і гэта дадае энтузіязму. Такіх нумароў у нас хапае.

Хтосьці з вялікіх сказаў, што мастацтва (дарчы, як і многае іншае ў жыцці) цікавае новай інфармацыяй. І мы хочам яе знайсці, захоўваючы ўсё лепшае, што назапашана.

— Ці падзяляеце вы, якую праграму павязеце, умоўна кажучы, у сельскі дом культуры, а якую — на прэстыжны фестываль?

— Усё залежыць ад памераў пляцоўкі і колькасці выдаткаваных грошай. Сыходзяць з гэтага, мы можам разлічваць, чаго і колькі везці, бо галоўнае, у рэшце рэшт, вызначаецца тым, колькі чалавек мы можам узяць. Адпаведна, замаўляць аўтобус вялікі ці маленькі, бо гэта розныя сумы.

— І вы гатовы, такім чынам, пры добрых умовах паказаць тую ж гістарычную праграму на любую публіку?

— Так.

— Музыканты, здараецца, усё часцей скардзяцца на тое, што нот усяго сем і прыдумаць штосьці абсалютна новае (і пры тым грандыёзнае) праблематычна. Таму лепшае выйсца — перайначваць, пераасэнсоўваць ранейшае. А як у харэаграфіі — пры ўсёй безлічы новых кірункаў? Ці магчыма сёння стварыць не проста нейкую новую кампазіцыю, а Танец з вялікай літары "Т", штосьці папраўдзе вялікае, не на адзін сезон?

— Гэта праблема мяне заўсёды непакоіла. Ёсць у мяне адна ідэя, якую я пакуль не ажыццявіў, але захады да гэтага ўжо зроблены. Нейка я задумаўся: вось што сёння модна? Што карыстаецца попытам? Праехаліся апошнім часам калектывы ірландскіх танцаў з гастролімі — новы ўсплёск цікавасці нарадзіўся да стэпу. А ці ёсць нейкі беларускі аналаг гэтага? Калі ласка, драбушкі, хлапушкі — не што іншае, як разнавіднасць стэпа, але не па-ірландску, а па-беларуску. А што будзе, калі мы да традыцыйнага рытму далучым сучасную музыку, той жа свінг — і паспрабуем сумясціць? Гэта і будзе тое новае, пра якое вы гаворыце: сінтэз "старага, вядомага", але на іншым узроўні, нечакана.

Дарчы, штосьці падобнае, заснаванае на нечаканым спалучэннях, у нас ужо ёсць. У кампазіцыі "Вяселле" ў самы разгар святкаванняў нявеста раптам робіць... паўзунок, які заўсёды быў часткай выключна мужчынскага танца, і гэта ўражвае. Увогуле, трэба рабіць так, каб самому было цікава. Тады і публіка захопіцца.

— Ды ўсё ж, якія вашы пранозы: Беларусь — затануе? Стане "танцуючай нацыяй"? Бо пакуль яна больш глядзіць, і не заўжды на сваіх...

— Вы ўжо зразумелі, што я праціўнік аматарскага мастацтва — у тым выгледзе, у якім яно існуе цяпер. Аматарства — гэта фікцыя, бо складаюцца тыя калектывы скрозь з прафесіяналаў, выпускнікоў тых жа навучальных устаноў, з якіх атрымліваем кадры і мы. Я не магу ўцяміць,

навошта тады ўвогуле такое аматарства — і ў такой колькасці? Калі іх было б менш, дык дзяржава менш шыла б імі касцюмаў, больш грошай засталася б на прафесійнае мастацтва. Калі б яны менш "засмечвалі" пляцоўкі сурагатамі, псеўдамастацтвам, дык у публікі ўзнік бы голад на сапраўднае мастацтва, а густы не былі б сапсаваныя. Трэцяе — яны пазіцыянуюць сябе ў якасці "канкурэнтаў" прафесійным калектывам. І што ж? Калі бачаць, што і як вырабляюць нашы салісты, дык прытомнасць страчваюць. Бо каб такога дасягнуць, трэба шмат працаваць і, галоўнае, мець талент.

— А калі гаворыць не пра аматарскія калектывы, а пра агульную масу насельніцтва? У краінах Балтыі свае нацыянальныя танцы ведае кожны, яны сталі неад'емнай часткай побыту, іх танцуюць усе — і старыя і малыя. А ў нас?

— Справа тут не ў танцах, а ў свядомасці. У разуменні нацыянальнай еднасці, у гонары за гэта. Я шмат гадоў імкнуўся зрабіць (і гэта амаль атрымлівалася на буйных святах на стадыёнах у Гомелі, Мінску), каб тую ж "Лявоніху" станцавалі ўсе разам — у адной рэдакцыі. Розных паставак шмат, але я лічу, што лепшая рэдакцыя "Лявоніхі" — Сямёна Дрэчына, бо яна мае больш старадаўняга карані, улічвае напрацоўкі многіх і многіх вельмі прафесійных балетмайстраў. Іншымі словамі, гэта — класіка. Эталон. Але кожны імкнецца паставіць нанова. Не лепей, а проста іначай, хай сабе і намнога горш. Як нас праходзілі семінары, я раіў усім звяртацца да таго эталоннага варыянта. Калі прыслухоўваліся — дык атрымлівалася.

Тут ёсць яшчэ адна праблема, якая наўпрост звязана з выхаваннем нацыянальнай свядомасці. Кожная краіна зацікаўлена ў тым, каб развіталася найперш яе нацыянальнае мастацтва. І абараняе свае нацыянальныя інтарэсы. У той жа Італіі ёсць прафсаюзы харэаграфіі, музыкантаў. І яны не дапускаць, каб да іх прыязджалі замежныя гастролёры сумнеўнай якасці. А што робіцца на нашым рынку? Расійская папса, антрэпрызы папросту выкачаюць валютныя рэсурсы краіны. А беларусы пры гэтым гастралююць у Расіі куды менш, бо іх туды не заўсёды "пускаюць". І гэта пытанне — не толькі грашовае, а і пытанне нацыянальнай свядомасці. Калі на тэатры "гастрольныя нашэсці" не будзе ажыятажу з боку публікі, яны скончацца самі сабой. Але каб гэта адбылося, густы ў публікі павінны быць адпаведнымі. Скажаце, замкнёнае кола?

— Ці можа дапамагчы ў аднанні грамадства, у выхаванні пачуцця нацыянальнай еднасці вера?

— Маецца на ўвазе вера ў Бога? Але мы некалькі дзесяцігоддзяў правялі ў вакууме бязвер'я. І тое, як адраджаюцца гэтыя традыцыі сёння, мне не бачыцца выйсцем. Людзі больш пераймаюць знешні антураж, а сапраўдная вера — унутры. Калісьці была вера ў сацыялізм, камунізм, светлую будучыню. Сёння ўсё гэта трансфармавалася ў веру ў багаце. Будзеш багатым — значыць, будзеш шчаслівым. Але гэта не так, і можна ўздацца шмат прыпавесцей на гэты конт. Толькі навошта? Усе і так пра гэта ведаюць, але ўсё роўна — вераць, што багаце вырашыць усе праблемы. А між тым, глабальная задача, якая стаіць перад кожным чалавекам і якую ён павінен вырашаць сам — каб у яго было ўсё добра ў сям'і і на працы. Будзе гэта — тады і ў краіне ўсё будзе добра! Уключаючы тую ж нацыянальную свядомасць. Радзіма пачынаецца не з лозунгаў ды пышных слоў, яна пачынаецца з сям'і...

Эксклюзіў "К"

(Працяг. Пачатак у №№ 23, 24.)

"Усе лёсы свету" — дзвіз сёлетняга Венецыянскага біенале, абвешчаны ягонім куратарам Окві Энвезарам, прывёў многіх куратараў свету да стварэння экспазіцый, якія апелюць да аснвання мінулага сваіх краін. Нацыянальныя павільёны Эстоніі, Літвы, Азербайджана, асобная выстаўка расіяніна Грышы Брускіна, да прыкладу, звярталіся да ўсёдамлення савецкай гісторыі, у прыватнасці, траўматычнасці апошняй для пакаленняў і асобнага чалавека. Надзвычай актуальнай была тэма лакальнай ідэнтычнасці: як усведамляюць, перажываюць яе розныя краіны, на якой ідэяльнай платформе. У гэтым кантэксце можна згадаць павільёны Філіпінаў, Манголіі, Люксембурга... Адзначу, што ў свой адзіны выхадны ў Венецыі мне давялося наведаць, так бы мовіць, з тузін негэтульных павільёнаў і незалежных выставак паралельнай праграмы. З той прастай прычыны, што яны працавалі ў панядзелак, калі была зачынена, на жаль, і асноўная экспазіцыя пад куратарствам спадара Энвезара. Тым не менш, нават гэты невялікі "ўлоў" уражанняў дазволіў убачыць беларускі праект у глабальным кантэксце.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Мінск — Венецыя — Мінск / Фота аўтара, Ілоны БЯЛЯЦКАЙ і з афіцыйных старонак праектаў у Сеціве

Архіў сведкі біенале

Так на сёлетнім біенале выгладалі павільёны і праекты: Польшчы...

Кантыненты

Зборныя выказванні, персанальныя выстаўкі, незалежныя (асобныя ад асноўнай экспазіцыі) прадстаўніцтвы краін, нацыянальныя павільёны, транснацыянальныя заяўкі... У гэтым парадзе прапановы можна натрапіць на што заўгодна.

Напрыклад, цалкам выпадкова набрыла на павільён Антарктыкі. Расійскі мастак Аляксандр Панамароў, які ўпершыню вылучыў палярны кантынент у суб'ект мастацтва на Венецыянскім архітэктурным біенале летась, працягнуў сваю справу на форуме сучаснага мастацтва. Зрабіўшы міжнародны праект разам з куратарам Надзімам Саманам, Аляксандр,

вядомы сваімі грандыёзнымі праектамі, гэтым разам у цэнтр экспазіцыі памясціў інсталцыю "Concordia". Такую назву носіць судна-аб'ект, пакрытае льдамі: невялікі карабель стаіць на рэйках, размешчаных пад вуглом, якія выходзяць з экспазіцыйнай залы і спускаюцца ў воды Гранд-канала. Уласна, "Concordia" — адзін з найбуйных пасажырскіх лайнераў, які пацягнёў крушэнне тры гады таму ў Міжземным моры. Аднак Панамароў звяртаецца не толькі і не столькі да сумнавядомага лёсу карабля: мастак грае з назвай судна, якая перакладаецца як "згода" ці нават "бераг згоды". Дасьляючы да "Дамовы аб Антарктыцы" 1959 года, Панамароў унікае пытанне наконт сілы гэтага пагаднення і далейшага лёсу кантынента. Хісткасць сучаснага становішча Антарктыды ў сувязі з барачбой краін за новыя рэсурсы — так можна акрэсліць галоўнае пасланне праекта.

Нататкі медыятара Нацыянальнага павільёна Беларусі на 56 Венецыянскім біенале. Частка III

Людзі

Але, вядома, большасць куратарскіх праектаў у цэнтр увагі ставіла чалавека. Да прыкладу, вышэйзгаданы праект італьянскага куратара Эўджэніа Віолы і эстонскага мастака Яануса Сама "Не прыдатны для працы. Казка пра старшыню". Форма праекта — "фрагментаваная выдуманая опера", у аснове якой — аса-

бістая гісторыя старшыні калгаса Юхане Оястэ, які быў асуджаны за гомасэксуалізм. Экспазіцыя, якая ўяўляе з сябе некалькі залаў-мізансцэн, спалучае архіўныя матэрыялы і графікі, пастановачны відэа і сапраўдныя артэфакты, "фотадакументы" і свядомыя візуальныя і аўдыяльныя эфэкты. Куратар сплятае выдумку і праўду, выяўляючы практыкі падаўлення і падпарадкавання асабістага грамадскі. Аўтарны свядома змяшчаюць гледча а пазіцыю вуаерыста, да прыкладу, калі ў экспазіцыі прапановаецца прачытаць крмінальную "Справу №...", заведзена, згодна з савецкім заканадаўствам. Але гэтая няёмкасць свядома правакуе навед-

валініка на пытанне: дзе павінна закончвацца грамадскае і пачынацца асабістае? І хто яго рэгламентуе? Праект — правакатыўны, але пакідае моцнае ўражанне, бо спалучае гэты тэатр і жыццё, куратар выбірае патрэбную інтанацыю і расстаўляе дакладныя акцэнты.

Нацыі

"Усе лёсы свету" — вядома, гэта і падстава да звароту і да вызначэння нацыянальнай ідэнтычнасці, пытання пра яго актуальнасць. Адным з самых згадваных у гэтым кантэксце праектаў на біенале стаў "Галька / Galka. 1848'05'N 7223'01'W" за аўтарствам К.Т. Джаспера (Крысціян Тамашэўскі) і Іааны Маліноўскай, які прэзентаваў Польшчу куратар — Магдалена Маскалевіч.

Каардынаты, згаданыя ў назве, пазначаюць гаілянскую вёску Казале, у якой жыўць... чарнасурскія палячкі. Гісторыя засялення гэтай кропкі планеты такая. Перашоўшы ў XIX стагоддзі на бок Напалеона, змагары за аднаўленне Рэчы Паспалітай былі пасланы імператарам падаўляць ўстанне ў французскай калоніі Сан-Дамінга. У выніку, здарылася ўсё цалкам наадварот: палякі перайшлі на бок мясцовых паўстанцаў і змагаліся з імі за свабоду маленькай краіны. Перамога ў гэтай барачбе аказала менавіта за рэвалюцыянерамі, якія, удзячыня за дапамогу, падарылі палякам статус паўнаважных

грамадзян Гаіці. Гісторыя, сапраўды, Магдалена Маскалевіч. Кардынаты, згаданыя ў назве, пазначаюць гаілянскую вёску Казале, у якой жыўць... чарнасурскія палячкі. Гісторыя засялення гэтай кропкі планеты такая. Перашоўшы ў XIX стагоддзі на бок Напалеона, змагары за аднаўленне Рэчы Паспалітай былі пасланы імператарам падаўляць ўстанне ў французскай калоніі Сан-Дамінга. У выніку, здарылася ўсё цалкам наадварот: палякі перайшлі на бок мясцовых паўстанцаў і змагаліся з імі за свабоду маленькай краіны. Перамога ў гэтай барачбе аказала менавіта за рэвалюцыянерамі, якія, удзячыня за дапамогу, падарылі палякам статус паўнаважных грамадзян Гаіці. Гісторыя, сапраўды, вартая кінематаграфічных увасабленняў.

Але мастакі Джаспер і Маліноўская зрабілі інакш: яны актуалізавалі драматычнае мінулае вёскі Казале, дзе жыўць тыя самыя чорныя палячкі, паставіўшы на яе абшарах оперу "Галька" Станіслава Манюшкі, чья творчасць, занадчым, належыць і да беларускай спадчыны не менш, чым да польскай. Так, сярод гаілянскіх хакам наадварот: палякі перайшлі на бок мясцовых паўстанцаў і змагаліся з імі за свабоду маленькай краіны. Перамога ў гэтай барачбе аказала менавіта за рэвалюцыянерамі, якія, удзячыня за дапамогу, падарылі палякам статус паўнаважных грамадзян Гаіці. Гісторыя, сапраўды, вартая кінематаграфічных увасабленняў.

Народы і дзяржавы

І ад трываласці — да смерці. Бо менавіта апошняй — смерці нацыі і дзяржавы — быў прысвечаны праект сербскага павільёна "United Dead Nations" (куратар — Лідзія Меранік). Інсталцыя мастака Івана Грубанова, якую можна перакласці як "Арганізацыя Мёртвых Нацый", пакідае яркае ўражанне. У пустым памішканні на падлозе — скамечаныя і разарваныя сцягі дзяржаў, якія зніклі з карты свету; адмысловыя фарбы з гэтых дзяржаўных сімвалаў — пакрываюць падлогу залы. Атаманская імперыя, Тыбет, Аб'яднаная Арабская Рэспубліка, Германская Дэмакратычная Рэспубліка, Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, Сацыялістычная Федэратыўная Рэспубліка Югаславія... Даты нараджэння і концы "мёртвых нацый" пазначаны белымі літарамі на белых сценках залы. Экспазіцыя ладзіцца ў старым павільёне з надпісам Югаславія — Сербія ніжэй пазначана невялікімі літарамі, — і апошні становіцца часткай куратарскага паслання. Аўтары невыпадкава размясцілі сцягі на падлозе, правакуючы наведвальніка да ўзаемадзяння і кантакту, але гледчак, трапляючы ў залу, асцярожна дакранаецца да рэшткаў былых знакаў пашаны. Карта свету мяняецца, і кожны з нас прымае ў гэтым удзел. Прачытаць пасланне Івана Грубанова нескладана, але з-за гэта яно не губляе ў сваёй трапнасці...

Працяг артыкула чытайце ў наступных нумарах "К".

Водгук

Да 70-годдзя Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў у рамках ХІХ Студэнцкай навукова-творчай канферэнцыі быў паказаны выставачны праект "Дыярушы". Ён быў задуманы з мэтай стварэння жывой ілюстраванай гісторыі Акадэміі на падставе асабістых успамінаў выпускнікоў, многія з якіх сталі педагогамі ў сваёй alma mater. Ідэя праекта належыць кандыдату мастацтвазнаўства, загадчыку кафедры гісторыі і тэорыі мастацтваў Марыі Карпянковай. Куратарамі "Дыярушаў" выступілі другакурснікі-мастацтвазнаўцы Ганна Біжык, Тарас Кучынскі-Паравы, Юлія Пешына, Алена Русакевіч, Аляксандр Сацукевіч і аўтар гэтых радкоў.

Галоўная мэта праекта ("К" пісала пра яго ў № 22) — яднанне студэнтаў Акадэміі. Аб'яднаючыся на успаміны выпускнікоў (усяго 22 запісы), сабраныя куратарамі, студэнты паспрабавалі інтэрпрэтаваць падзеі і час, надзеі і мары папярэдняку. Вынікам эксперыменту сталі жывалікі і графічныя творы, арт-аб'екты, інсталцыі, габелены, скульптуры і фатаграфіі. Спалучэнне візуальных аб'ектаў і тэкстаў успамінаў у адной прасторы дазволіла убачыць гісторыю Акадэміі з новага ракурсу, не толькі як набор паўных падзей, але і як жывы няспынны творчы пошук, а таксама — выявіць разнастайнасць мастацкіх поглядаў сённяшняй студэнты.

Аўтары выконвалі работы толькі на падставе інтэрв'ю, не маючы стасункаў непасрэдна з героямі сваіх твораў, а таму цікавым і нечаканым быў вынік. Пад кожнай працай былі размешчаны самі тэксты інтэрв'ю для таго, каб можна было адсачыць, якія асацыяцыі натхнілі аўтара скарыстаць тую або іншую тэхніку, а таксама — параўнаць работы розных студэнтаў, створаныя паводле ўражанняў аднаго чалавека.

Напрыклад, на падставе аднаго і таго ж інтэрв'ю мастака тэатра і кіно Дзмітрыя Мохавя

Праз інтэрв'ю і асацыяцыі

У экспазіцыйнай зале "Дыярушаў". / Фота аўтара

Яшчэ пра "Дыярушы"

стварылі зусім розныя работы Крысціна Кавалёва і Агата Каробка. Цікава тое, што абодва аўтары, не змаўляючыся, убачылі свайго героя ў "ружовым колеры". Хоць адна праца выканана маслам, другая ўяўляе з сябе пано з рознакаляровых лапкаў скуры з парай катэтыльных жаночых чаравічкаў. Але дамінуе тут ружовы. Магчыма, выбар колеру матываваны тым, што успаміны Дзмітрыя Максімавіча поўныя радасных падзей, вясёлых паездак і афарбаваны ў тоны радасці, маладосці і нястрыманай энергіі.

А вось двое іншых студэнтаў з факультэта дызайну і джаратыўна-прыкладнага мастацтва, Уладзіслаў Кніга і Варвара Пахомава, не змаўляючыся, убачылі Валянціну Бартлаву, дацэнта, загадчыка кафедры касцюму і тэкстылю, "у жоўтым колеры". Здаецца, яшчэ трохі — і сонечныя зайчыкі панчунч вадзіць вясёлыя кародкі вакол гэтых яркіх работ. Што ж, зазірнім у інтэрв'ю і Валяцінай Гіятроўнай: аказваецца, увесь перыяд навучання ў Акадэміі асацыюецца ў яе з жоўтым колерам.

Праца Улада Кнігі выглядае незвычайна: гэта твор трохкутнай формы, паверхню якой пакрываюць нейкія "віхравыя патокі" яркага жоўтага колеру, якія закручваюць погляд гледча да спіралі. Сузіранне твора Улада пераносіць у гэты галавакружны струмень святла, але супраціўляцца не хочацца: чаканне шансіа і цягла апаваюцца. Зусім іншыя ўражанні пакідае работа Варвары Пахомавай. Той жа жоўты колер і цягло сонца, але — стан поўнага замёрзнення і спакою, у процівагу клапатліваму руху папярэдняку. Акрамя "Дыярушаў", залы з графікай і фатаграфіяй, экспанавалі ў галерэі "Акадэмія" праект "А-Архіў" — своеасаблівы збор плакатаў, афіш і аб'яў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, захаваныя канцылярныя. Творча аформленыя старонкі жыцця Акадэміі прадэманстравалі моманты яе творчых і арганізацыйных працэсаў, як і праект "Дыярушы".

Вераніка ШАПАШНИКАВА, студэнтка БДМ

га сонца робяць сукенку такой празрыстай, бязважкай, амаль нерэальнай.

Твор Васіля Цімашова — скульптура пад назвай "Голас". Яна выканана з чыгункой, афарбаваных у металічныя колеры. Думаю, нават каб не было б тлумачальнай шылдачкі да працы, лёгка было б зразумець сэнс назвы па пашешным языку, што завяршае твор. Ён нібы гатовы вібраваць на ветры ў такт вясёлым жаночым чаравічкаў. Але дамінуе тут ружовы. Магчыма, выбар колеру матываваны тым, што успаміны Дзмітрыя Максімавіча поўныя радасных падзей, вясёлых паездак і афарбаваны ў тоны радасці, маладосці і нястрыманай энергіі.

Немагчыма абмінуць і працу, выкананую студэнткай Вікторыяй Ярэніч пад ўражаннем ад інтэрв'ю з Паўлам Татарнікам. Твор так і называецца "Дон Кіхот свайго часу". Лапікавая тэхніка, аплікацыя. І сапраўды, ніякай іншай асацыяцыі не ўзнікае, гледзячы на дадзены працу: Дон Кіхот — "і ніякіх цвікоў". Вось — яго гарачае сэрца палае ў грудзях, а вась — і граблі, дзіўная зборка вааяк, якію лёгка прадставіць у руках дзіўнага, экстрэвагантнага героя.

А твор студэнткі Алены Вярстак, выкананы алеем, адпавядае успамінам скульптара. Тая, каму блізка тэма мастацтва, лёгка пазнаюць у творы бюст "абрубайкі", на якім ступаюць адпрацоўваюць майстэрства малюнка і скульптуры. Аўтар твора здолее перадаць дзіўную пластычнасць ў гэтакім піжонскім бюсце з цыгарэткай за вухам і цыліндрам на галаве, зухавата сунутым на бок. Праца выканана ў манеры "Пікаса-энд-Маціс": шчыльныя фарбавы пласт, сечаныя, ламаныя формы, вываа майстэрні ў стылі Маціса; ружовы ды блакітны колеры, якія вызначалі перыяды творчасці Пікаса.

Акрамя "Дыярушаў", залы з графікай і фатаграфіяй, экспанавалі ў галерэі "Акадэмія" праект "А-Архіў" — своеасаблівы збор плакатаў, афіш і аб'яў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, захаваныя канцылярныя. Творча аформленыя старонкі жыцця Акадэміі прадэманстравалі моманты яе творчых і арганізацыйных працэсаў, як і праект "Дыярушы".

Вераніка ШАПАШНИКАВА, студэнтка БДМ

Мінскае лета пачынаецца з джазу, якому прысвечаны тры суботнія вечары чэрвеня. І гэта ўжо добрая традыцыя, якую ладзіць фонд "Дзя" пры падтрымцы Мінгарвыканкама і банка "БелВЭБ". Праект "Джазавыя вечары" як серыя міжнародных канцэртаў пад адрывым небам з'явіўся ў 2013-м і праходзіць у Мінску тры раз на плошчы Свабоды. Прычым да ўласна джазу цягам трох годзін жывой музыкі цалкам натуральна далучаюцца блюз, соул, джазавая класіка і этна.

Ужо адбыліся два канцэрты сёлетняга праекта. 6 чэрвеня перад слухачамі выступіў дацкі вакаліст і мультыінструменталіст Мадс Маціяс (пры ўдзеле дацкага бэ-піяніста і кампазітара Пітара Разэндала). Акрамя таго, у гэты ж дзень гралі шведская група "Сорго" і беларускае Трыа Канстанціна Гарачага.

Я ж расказаў больш падрабязна пра канцэрт 13 чэрвеня. Яго пачаў французскі музыкант з в'етнамскімі каранямі Нгуен Ле, які цягам трыццаці гадоў выступае з лепшымі выканаўцамі планеты. А першае прызнанне ён атрымаў, стварыўшы ў 1983-м шматнацыянальны гурт "Ultramarine", чый альбом "DE" быў прызнаны ў Францыі лепшым у жанры "World Music". На сталічнай сцэне Нгуен Ле выступіў у складзе трыа "Агонь і вада". Ця-

Пад час мінулага канцэрту. / Фота аўтара

Джаз ля Ратушы

гам свайго сэта музыканты прадставілі мінчанам найшырайшы спектр стыляў і кірункаў. А праз майстэрства і высокі прафесіяналізм трыа атрымала станоучы імпульс ад мінскіх слухачоў і мора іх апладысментуў.

Затым на сцэну выйшла Беата Пшыбытэк — выдатная спявачка, піяністка і кампазітар. "Адзін з самых харызматычных музыкантаў польскай сцэны", — так кажуць пра Беату і музычныя крытыкі, і артысты, і ўдзячная публіка. Выпускніца джазавага факультэта Акадэміі музыкі імя Караля Шымановскага, сёння Беата — ганаровы прафесар гэтай знакамітай навучальнай установы. Вельмі амальчымі і эмацыйнай польскай публіцы ўдалося адрозніць з першай песні, заваяваць увагу публікі. Як яна адзначыла ў размове з намі, "Ultramarine", чый альбом "DE" быў прызнаны ў Францыі лепшым у жанры "World Music". На сталічнай сцэне Нгуен Ле выступіў у складзе трыа "Агонь і вада". Ця-

колькасць прысутных на плошчы Свабоды, вярталася на сцэну. І так было насамрэч! А Беата пагадзілася са мной.

Гурт "Morfe", заснаваны Аганьсам Аванессянам у 2007 годзе, завяршаў джазавы вечар. Паводле яго слоў, "Morfe" — спроба раскрыць багацце і глыбіню джазавай і народнай музыкі ў кантэксце сучасных стыляў, кірункаў і тэндэнцый. Выкарыстоўваючы этнічныя рытмы, гіпнатычныя тэмбры басу, складаныя і амаль трансавыя мелодыі, убудаваныя ў тканіну электронных тэраў, музыканты дамагліся арыгінальнага і непаўторнага гучання, якое не ўпісваецца ў традыцыйныя жанры. І насамрэч: аўдыённыя інструменты — баян і кларнет — вельмі цікава і каларытна гучаць, сумішчаючыся з бас гітараў, ударнымі і сінтэзатарам.

Асобна хочацца расказаць пра публіку, якая прыйшла на канцэрт. Яна нібы лілася ракой з усіх бакоў, кіруючыся да Ратушы. Тут былі

дзеткі, якія пляскалі ў ладкі ў такт музыцы. Малады размясціліся на лужках, моладзі сталага веку — на лаўках у скверы, астатнія — проста ля сцэны перад канцэртнай залай "Верхні горад". Сустрэліся знаёмыя, якія не бачыліся доўгі час, і абменьваліся сваімі ўражаннямі ад канцэрта. Музыка нібы аб'яднала ўсё, стварыла атмасферу свята і радасці! Выдатна, што яна выйшла з залаў на вольнае паветра і сабрала некалькі тысяч слухачоў. Праект "Джазавыя вечары" заслужыў вае з гэтай і многіх іншых нагод усялякіх ухвал!

З нецярпеннем чакаем наступных, заключных канцэртаў, які адбудзецца там жа 20 чэрвеня а 20-й. Мінчане змогуць паслухаць прыкладны дамагліся арыгінальнага і непаўторнага гучання, якое не ўпісваецца ў традыцыйныя жанры. І насамрэч: аўдыённыя інструменты — баян і кларнет — вельмі цікава і каларытна гучаць, сумішчаючыся з бас гітараў, ударнымі і сінтэзатарам.

Асобна хочацца расказаць пра публіку, якая прыйшла на канцэрт. Яна нібы лілася ракой з усіх бакоў, кіруючыся да Ратушы. Тут былі

Элеанора СКУРАТАВА, музыказнаўца

Цягам часу нашы аўтатуры сталі нечым большым за шароговае журналісцкае заданне, якое мы заўжды імкнемся старанна выканаць. Удакладнім у чарговы раз: гэта не праверкі, а шчаслівы пошук выбітных асоб і нестандартных з'яў, што спрыяюць развіццю рэгіянальнай культуры. Не вучым кагосьці, а самі вучымся ў тых, хто не шкадуе сіл для адраджэння духоўнасці. І менавіта гэтая прага шукаць і адшукваць стала не толькі часткай прафесіі, але і часткай жыцця. З такой простага нагоды лічым сябе шчаслівымі. Вось і ў чарговы раз пераканаліся: станоўчага — больш, а рэй у сферы культуры вядуць асобы, і сярод іх — усё больш маладых спецыялістаў...

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Дзяржынскі раён Міншчыны — Карэліцкі, Дзятлаўскі,
Мастоўскі раёны Гродзенскай вобласці — Мінск

Як музыку прадаць?

На Гродзеншчыну вырашылі дабрацца праз **Дзяржыншчыну**. Чаму? Ды з той прычыны, што культура гэтага рэгіёна стала радуе нас стабільнасцю. Калі і ёсць праблемы — яны найчасцей не раённага маштабу. Але аб такіх праблемах — трохі ніжэй...

Выбуем па **Негарэлым**, згадаем, што на гэтай чыгуначнай станцыі спыняліся калісьці цягнікі, якія курсавалі аж да Парыжу. І шыкоўныя дамы, прагульваючыся па пероне, паглядзілі з-пад вуалетак на местачковае жыццё... Але хопіць лірыкі, для яе час яшчэ не настаў, тым больш, што пра той міжваенны час згадак у Негарэлым практычна няма. А шкада, бо брэндамі зараз не раскідваюцца... Праз колькі дзясяткаў метраў ад будынка чыгуначнай станцыі бачым адчыненыя дзверы мясцовай Дзіцячай школы мастацтваў і, натуральна, спыняемся.

Ва ўстанове вядзецца касметычны рамонт. Пафарбаваны вучнёўскія сталы, ацяпляльныя батарэі... Дырэктар Міхаіл Васілеўскі распавядае, што ў ДШМ займаецца 75 дзяцей не толькі з Негарэлага, якое ў 2010 годзе стала аграгарадком, але і з пасёлка Энергетыкаў, навакольных вёсак. План па аказанні платных паслуг складае для школы 55 мільёнаў. Да прыкладу, з красавіка дарослым прапанавана платна навучацца ігры на інструментах і вакалу. Месячная плата складае 290 тысяч рублёў — па 70 тысяч за вучэбную гадзіну. Але ў групе пакуль толькі тры чалавекі. Доказ нескладанай выснове, што патрэбу ў эстэтычным выхаванні адчуваюць сёння далёка не ўсе. Для нарошчвання пазабюджэтнага валу кіраўнік ДШМ мяркуе адкрыць групу ранняга развіцця. З гэтай жа мэтай пастаянна канцэртую камерны інструментальны ансамбль педагогаў "Гармонія".

Інструментаў бы...

А цяпер — аб праблемах. Галоўная ў тым, прызнаецца Міхаіл Васілеўскі, што не стае якасных музычных інструментаў. Новыя два

баяны і тры скрыпкі тут прыдбалі аж у 2012 годзе. Праблема, на наш погляд, — абласная. На Гродзеншчыне, як мы чарговы раз пераканаліся, дадзенае пытанне вырашаецца цэнтралізавана.

І не менш важкі пралік у тым, што ў ДШМ адсутнічае каналізацыя, а прыбіральня — на двары. Пры адсутнасці важнага і рэгулярнага фінансавання праблему на ўзроўні раёна вырашыць цяжкавата. Але трэба, бо ў адваротным выпадку тэза "Усё лепшае — дзецім" гучыць як здзек над тымі, хто становіцца пераемнікам нашай нацыянальнай культуры.

З гэтай нагоды выснова напрашваецца вельмі якая (пісалі і будзем пісаць пра тое пастаянна!). У нас кожная вобласць — як самастойная дзяржава са сваімі адмысловымі прынцыпамі развіцця адной і той жа сферы — сферы культуры. І кожная рушыць да намечанага па-свойму, кожная мае адмысловы шлях у пазабюджэтнай дзейнасці, у мацаванні матэрыяльна-тэхнічнай базы ды кадровай палітыцы... Такая разбэрсанасць сіл падаецца не надта эфектыўнай. І ніхто нас не пераканае, што немэтазгодна ўлічваць станоўчы арганізацыйна-тактычны досвед Брэстчыны, скажам, на Гомельшчыне. І пытанне на засыпку. Што павінна здарыцца, каб поспехі работнікаў культуры, да прыкладу, Магілёўшчыны не здзіўлялі іх калег, напрыклад, з Віцебшчыны?

Страус на вярэвочках

Скіраваліся на пошукі мясцовага дома культуры — як ніяк, а сацыяльны стандарт для аграгарадкоў (наўнасьць бібліятэкі і дома культуры) выконваецца нават далёка ад сталічных гарызонтаў. На пытанне, дзе знайсці СДК, маладзіца скіравала нас на звонку прэзентабельны будынак, які аказваўся кінатэатрам. Толькі трапіць туды нам не атрымалася. І пытанне тут не ў графіку працы, а ў аптымізацыі ці, папросту, закрыцці ўстановы.

Каб праясніць сітуацыю з культурным жыццём мясцовага

Акцыя "К":
аўтапрабег
па СДК
і не толькі

У пошуках асоб і з'яў пакуль шанцуе

Мода на маладых

(Не)лірычнае адступленне
Яўген Рагіна

Нас не хацелі адсюль выпускаць. Мы парушылі ўсе свае графікі. І не шкадуем, бо дзень пачаўся з пазітыву. Кожны супрацоўнік СДК — асоба. На такім падмурку добрай амбіцыйнасці і грунтуецца наша шматгранная нацыянальная культура, якая час знаходзіць і для ўладкавання грэблі, і для сцвярджэння ўласнага таленту на самым высокім дзяржаўным узроўні. Дзякуй, работнікі культуры Дзяржыншчыны!

Гран-пры з Маладзечна

Татцяна Валахановіч кіруе ў СДК Энергетыкаў эстраднай студыяй "Галасы". Днямі яна прывезла Гран-пры і прыз імя Уладзіміра Мулявіна з конкурсу маладых выканаўцаў, што праішоў у межах XV Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі. Таня — малады спецыяліст: скончыла Мінскі дзяржаўны каледж мастацтваў, завочна вучыцца ў БДУКІМ. Не хочацца і думаць, што працуе яна ў пасёлку Энергетыкаў толькі таму, што да Мінска — рукой падаць.

Тую ж самую творчую ўстанову скончыла і Насця Піліпчык — таксама малады спецыяліст. Родам з Ляхавічаў. Кажуць, што пасля адпрацоўкі з'езджаць не збіраецца. Справа ў яе тут, сапраўды, цікавая: кіруе гуртком "Крэатыў", дзе моладзь асвойвае парадыйны жанр. Гурток — запатрабаваны. У мястэчку Насця паспела стаць папулярнай. І ўвогуле быць маладым ды таленавітым на Дзяржыншчыне становіцца модным. А што скажуць на гэты конт маладыя спецыялісты, што

насельніцтва вырашылі праехаць з пару кіламетраў і ніяк не чакалі, што ў пасёлку **Энергетыкаў** затрымаемся надоўга. Але завіталі ў мясцовы СДК і патрапілі ў "пастку" шчырасці, прыязнасці і перадавога досведу. Ці ж можна такое ігнараваць?

Па-першае, даведаліся, што ў вёсцы Гарбузы неўзабаве адбудзецца свята. Клуба там няма, а бібліятэка засталася. Вось на яе базе і ўзнікла, так бы мовіць, антыкрызісная ініцыятыўная група на чале з вясковым старастай Алай Губарэвіч. Гэтыя восьем чалавек і спяваюць разам, і за парадкам у Гарбузах сочаць. Так што ў вёсцы пануе ўлада культуры, а клубная нястача — не заўважаецца. Са слоў мастацкага кіраўніка СДК пасёлка Энергетыкаў Наталлі Токаравай даведаліся

мы і пра тое, што стан гарбузоўскіх кладак (гаці на мясцовым балое) — таксама на сумленні самадзейных артыстаў. І кладкі тыя мінакоў не падводзяць. Як і артыстаў — старшыня Негарэльскага сельсавета Васіль Гаркаўчук. Даволі часты выпадак сацыяльнай ды творчай еднасці...

Так, вынікам аптымізацыі стала закрыццё кінатэатра ў Негарэлым. Наталля Токавара сумуе: знікла месца для рэпетыцый вакальнага гурта, што складаецца са сталых жынчын Негарэлага. Зараз яны збіраюцца ў ДШМ, а там і без гурта месца малавата.

Ёсць у СДК і платны дзіцячы гурток "Крынічка", дзе шасцігадовыя з задавальненнем займаюцца па выбары харэаграфіяй, вакалам, тэатральнай справай. Месячны кошт навучання — 300 тысяч

3 "Куфры-радцы"

"Бязмежнае белое поле"

Гэта песня кампазітара **Ізмаіла Капланава** надзвычай пасуе даце **22 чэрвеня** — дню пачатку **Вялікай Айчыннай вайны**, які мы сёння называем **Днём усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны**. Напісана яна была ў **2010-м годзе** на верш **паэта-песенніка Алега Жукава**. А прагучаў упершыню гэты твор толькі **сёлета**, пасля сыходу кампазітара, якога не стала ў **2011-м**. **Першымі выканаўцамі песні стаў Нацыянальны акадэмічны народны аркестр Рэспублікі Беларусь і яго саліст Андрэй Коласаў.**

1. Я жыву толькі лішь пачинаю
И в школе учился, как все.
Я жизни азы познавал,
Встречая врагов и друзей.
Казалось, что всё впереди
На долгом и светлом пути.
Весь мир открывался у ног,
Как белый тетрадный листок,

Как белое, белое поле...

Пріпев:
Бескрайнее, бескрайнее,
Бескрайнее белое поле...

2. Пришел мой черед, наконец,
Покинуть свой дом, доказать,
Что взрослый я, что не юнец,
Что время мужчиною стать.
Когда за окном плыл вокзал,
Не мог я дать воли слезам,
А грусть застилала глаза,

На старонцы 14 мы друкуем першую частку нарыса музыказнаўцы **Вольгі Брылон** пра спявачку **Нэлі Багуслаўскую**, жонку кампазітара **Ізмаіла Капланава**.

Как белый вечерний туман,

Как белое, белое поле...

Пріпев.

3. О том, что есть в мире война,
Я только в газетах читал.
Меня не касалась она,
Пока я ее не узнал.
Я видел ее, испытал,
На собственной шкуре познал
Ее кровавый оскал,
Звериный, безжалостный нрав.
Когда я был пулей сражен,
И жизнь прошептала: "Прости!",
Последнее, что увидел —
Свет яркой, далекой звезды

И белое, белое поле...

Пріпев.

Музыка **Ізмаіла Капланава** Слова **Алега Жукава**

займелі першае працоўнае месца ў Расонскім ці Лоеўскім раёнах, да прыкладу? І, напэўна, не адшукаем мы на беларускай карце раёна, дзе малады спецыяліст на фінішы сваёй паспяхова адпрацоўкі ўзяў і атрымаў бы добраўпарадкаванае асобнае жыллё. Ступень верагоднасці тут прыкладна такая ж, як і падвышэнне заробку работнікаў культуры. Прыкра. Як паказвае сусветная практыка, не эканоміка фарміруе культуру, а наадварот. І ў гэтым мы пераканваемся ледзь не штодня.

20 кніг за год

Бібліятэку ў Энергетыкаў упрыгожыла сваімі жывапіснымі плакатамі-панамі ўсё тая ж мастацкі кіраўнік

Валянціна Саковіч.

у чым пераканаліся падчас нашага аўтатура ў Гудзевіцкім музеі, што на Мастоўшчыне, які, дзякуючы фінансавым укладанням і выдатнай працы музейных работнікаў, непазнавальна змяніўся, захаваўшы сваю адметную спецыфіку.

Чым жа можа прыцягнуць увагу Карэліцкі раённы музей? Якая будучыня чакае ўстанову? Адказаць на першае можна, пазнаёміўшыся з адносна новай выстаўкай графікі выдатнага мастака Валянціна Рамановіча, які нарадзіўся ў Карэлічах, а праславіўся ў Вільні. Каб ажыццявіць праект і падрыхтаваць кнігу, а самае галоўнае, вярнуць імя мастака Беларусі Святлана Кошур правяла шмат працы ў архівах,

турнай спадчыны. Але, самае галоўнае, на яе думку, што няма ў музея рэальнай падтрымкі з боку раённых уладаў.

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Карэліцкага райвыканкама Нэлі Маісеенка, да якой завіталі адразу пасля наведвання музея, пацвердзіла, што сапраўды музейны навуковы супрацоўнік Святлана Кошур пасля водпуску — на пенсіі, кантракт з ёй не будзе падоўжаны. Гэтаксама як і з яшчэ адной супрацоўніцай пенсійнага ўзросту. Галоўная прычына як раз і заключаецца ў "ажыўленні", рэбрэндынгу музейнай установы. Як сцвярджае Нэлі Маісеенка, музей-

спецыялістаў. Ёсць ці будзе?

СДК Наталля Токарава. Таленавіты чалавек — таленавіты ва ўсім! Але гаворка зараз — пра бібліятэчную справу. А яна, як мы пераканаліся, пастаўлена на трывалы рэйкі. Пра што сведчыць хаця б тое, што мясцовыя бібліятэкары жывуць сваёй прафесіяй. Да прыкладу, Валянціна Саковіч працуе ў пасёлку Энергетыкаў ужо 13 гадоў. Не без яе ўдзелу на базе ўстановы з 2011 года дзейнічае клуб па інтарэсах "Сударушка", які аб'ядноўвае жанчын сталага ўзросту. Пад час рэгулярных пасяджэнняў спадарыні могуць не толькі абмяняцца ўражаннямі пра прачытаныя кнігі, але і адпачыць душой: паспяваць пад баян, абмеркаваць жыццёвыя клопаты. Пры бібліятэцы дзейнічае "Духовна-культурны цэнтр", на базе якога з удзелам мясцовага святара праводзяцца сустрэчы-гутаркі пра вечныя каштоўнасці.

Наталля Токарава.

Міхаіл Васілеўскі.

атрымала не больш як 20 кніг, што прыкладна ў дзясяць разоў менш паказчыкаў мінулых гадоў. Тым не менш, бібліятэчны працэс не спыняецца. Наадварот праводзіцца актыўная праца па папулярызацыі беларускіх пісьменнікаў, найперш, літаратараў-землякоў, якіх запрашаюць да ўдзелу ў сустрэчах з чытачамі. Да прыкладу, зараз на міні-выстаўцы прадстаўлены кнігі пісьменніка Алеся Рыбака.

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Анатановіча

Вельмі цяжка параўноўваць сельскія бібліятэкі, якія амаль цалкам падобныя адна на адну. Не проста даваць і катэгарычную ацэнку іх дзейнасці, бо нібыта галоўны паказчык тут — выкананне планаў па кнігавыдачы і па аказанні платных паслуг. Але толькі калі бібліятэка сапраўды цікавая, жывая, тады будуць рэальнымі кнігавыдача і заробленыя сродкі,

Фрагмент экспазіцыі Карэліцкага музея.

а прыгіскі ды ўкладанні сваіх грошай — каб не пазбавіцца прэміі, перастаюць быць актуальнымі.

Сумны дом?

Некалькі разоў праехалі праз Карэлічы пакуль не напаткалі ўрэшце мясцовы музей. І гэта — пры наяўнасці вулічнай рэкламы і знаходжанні ўстановы ці не ў цэнтры гарадка. Дык у чым справа? Ды занадта шараговы выгляд у музейнага будынка, які ніякай гісторыка-архітэктурнай каштоўнасці не ўяўляе.

У музеі сустрэліся са Святланай Кошур. Працуе яна тут не адзін дзясятак гадоў. Каля дваццаці гадоў таму пры яе непасрэдным удзеле была створана пастаянная экспазіцыя, якая, да слова, і зараз не згубіла сваёй актуальнасці. Іншая справа, што за апошнія гады падыходы ў афармленні выставачных залаў і тэхнічным прадстаўленні музейнага артэфакта істотна змяніліся,

камандзіроўках. А таму, нягледзячы, што ўсе прадстаўлены ў музеі работы мастака — копіі, многім будзе цікава адкрыць для сябе гэтага самабытнага творцу. Але зноў-такі цікава будзе турыстам, бо мясцовыя жыхары з творчасцю Рамановіча ўжо пазнаёміліся і чакаюць ад музея новых цікавостак. Вось толькі калі іх дачакаюцца...

Святлана Кошур, якая літаральна праз месяц сыходзіць на пенсію, з сумам адзначыла, што адной з залаў музея неабходны тэрміновы рамонт — падлога знаходзіцца ў аварыйным стане. Адпаведна, пасля гэтага давядзецца часткова перарабляць экспазіцыю. Няма ў музеі і сувенірнай крамы — нон-сэнс для раённага цэнтры, які мае вялікую колькасць народных майстроў і аб'ектаў гісторыка-культуры.

ным кадрам на замену васьмь-восьмь павінны з'явіцца два маладыя спецыялісты. Штат амаладжаецца, а музейная справа ажывае? Вельмі хацелася б у гэта верыць.

Агульнае (не)лірычнае заключэнне

Каментароў рабіць не хочацца. І так усё зразумела. А вось для інтрыгі — самае месца. Начальнік аддзела ІРКСМ Карэліччыны Нэлі Маісеенка параіла нам напрыканцы дня заехаць у маёнтак, што ля вёскі Райца. Мы паслухаліся і сустрэлі такіх людзей, якія ў нашай "калекцыі асоб" занялі ці не самае галоўнае месца. Аднак пра гэта адкрыццё — у наступных нумарах "К".

Фота аўтару К

Працяг матэрыялаў аўтатура журналістаў "К" па ўстановах культуры Гродзеншчыны чытайце ў наступных нумарах.

На людным месцы

У Талачыне, на стадыёне "Меліяратар", прайшло свята, што стала пачаткам культуралагічнага праекта "Зорнае лета", што будзе рэалізоўвацца цягам летніх вакацый. Ініцыятар і арганізатар справы — творчы калектыў Талачынскага раённага цэнтры культуры і народнай творчасці.

ТАЛАЧЫН

Больш за чатыры гадзіны падлеткі спявалі, танчылі, гралі на музычных інструментах, малявалі, забаўляліся, перамагалі ў гульнях і конкурсах... Канцэрт аб'яднаў больш за 150 дзяцей Талачыншчыны. А на выстаўцы дэкаратыўна-прыкладной творчасці можна было паўдзельнічаць у майстар-класе па выцінанцы.

Усіх зацікавіў новы кірунак бодзі-арта: выкарыстанне аквагрыма. Спецыяльныя фарбы на воднай

Праект на ўсё лета

аснове лёгка наносыцца, а потым гэтак жа лёгка змываюцца.

А былі яшчэ спартландыя, парад-дэфіле дзіцячых дэкаратыўных калясак. Вельмі пастаралася тут сям'я Рак. Тата працуе інспектарам дарожна-патрульнай службы ў адзеле ДАІ Талачына. Таму дзіцячая каляска выглядала як машына ДПС. Прайшлі таксама выстаўкі сямейных фотаздымкаў, малюнкаў на асфальце, выступленне лялечнага тэатра Дзіцячай бібліятэкі.

Натуральна, у свяце, якое праходзіла пад дэвізам "Дзяцінства. Актыўнасць. Надзейнасць. Дабры-

ня. Адзінства і Мара!", бралі ўдзел лепшыя творчыя калектывы раёна: з Коханаўскай ДШМ, Райцаўскага, Варанцэвіцкага, Звянцкага СДК, Абалецкага дома фальклору,

Акцыя атрымалася такой яркай і запамінальнай яшчэ і з той прычыны, што канкрэтнымі справамі падтрымалі яе спонсары (вядучыя арганізацыі, прадпрыемствы і ўстановы Талачыншчыны), за што мы ім вельмі ўдзячныя.

Таяцця СПАТКАЙ, намеснік дырэктара Талачынскага раённага цэнтры культуры і народнай творчасці

Маларыцкім строем адзення захапляюцца не толькі мастацтвазнаўцы, але і многія сучасныя модніцы. Гэты касцюм, напэўна, — самы дасканалы не толькі ў брэсцкім рэгіёне, але і на тэрыторыі Беларусі.

МАЛАРЫТЧЫНА

Гуртоўцы Ксенія Замітаева, Мікіта Бабёр і Дзіяна Цырэшка з в.Вярбаві.

Эталон ткацтва

Паступова сыходзяць у вечнасць носьбіты гэтага рамяства. Каб не страціць багатую спадчыну, у Маларыцкім раённым цэнтры народнай творчасці некалькі гадоў таму вырашылі адрадыць тэхналогіі старажытных рамястваў.

З гэтай мэтай у цэнтры цяпер працуе 6 гуртоў. Чатыры яго супрацоўнікі Святлана Луцык, Ала Назарук, Людміла Сакалюк і Валянціна Струнец дзеляцца вопытам, талентам, умениямі, ведамі, каб дзеці адчулі, як жылі іх продкі раней. Супрацоўкі раённага цэнтры народнай творчасці дапамагаюць дзецям і ў авалоданні майстэрства ткацтва, вышыўкі крыжыкам, саломалляцтва, бісерапляцення і канструявання.

Мікалай НАВУМЧЫК
Фота аўтара

Тактыка культурнага развіцця

Паспяховая праца бібліятэкі залежыць ад кваліфікацыі супрацоўнікаў. Яны павінны цудоўна ведаць кніжны фонд, уважліва ставіцца да чытацкіх запягаў. Трэба арыентавацца ў навінках, умець параіць цікавае выданне. Для чытача любога ўзросту бібліятэкар — гід у вандруцы па кніжнай краіне.

Гадзіна для дублёра

Чытачы, напэўна, у думках уяўлялі сябе ў ролі бібліятэкара. Я вырашыла прапанаваць ім такую магчымасць. Так нарадзілася ідэя правядзення ў бібліятэцы аграгарадка "Асавец" Гадзіны дублёра.

А цяпер крыху паразважаем... Што гэта за гадзіна такая? Гульня? Па ролях, па правілах? А калі без жартаў? Многія падумаюць: "Гэтай гадзіне наканавана быць страчанай для рабочага працэсу. Сваювольства ды і годзе!" А гэта зусім не так!

Правяла ў сваёй установе Гадзіну дублёра і зразумела, што яна стала не толькі святам, але і практыкаарыентаваным, навучальным мерапрыемствам, якім дзеці вельмі задаволены. А менавіта яны і сталі маімі дублёрамі. Адбылося ўсё пад час вясновых вакацыяў, але такую акцыю можна прымеркаваць і да Дня бібліятэкі. І гэта стане падарункам для бібліятэкара. Ён зможа паглядзець на сваю працу з боку.

Сваім калегам, якія зацікавацца дадзенай формай працы, хачу даць некалькі парадаў. Яны дапамогуць арганізаваць якасны і паўнаватрасны працэс бібліятэчнай дзейнасці, нягледзячы нават на тое, што бібліятэкарамі стануць школьнікі.

Поспех справы залежыць ад папярэдняй падрыхтоўкі. Усе дзеці, незалежна ад іхняй паспяховасці ў школе, былі праінфарміраваны пра тое, што ў бібліятэцы пройдзе Гадзіна дублёра. І ад ахвотных "пасамакіраваць" адбою не было. Але ў выніку ўсе схіліліся да меркавання, што ролю бібліятэкара паспрабуе выканаць Крысціна Змушко, дзевяцікласніца Асавецкай сельскай школы. І не дзіва. Дзяўчынка з'яўляецца нашым чытачом з першага класа, цікавіцца самай рознай літаратурай, чытае шмат, з лёгкасцю арыентуецца ў фондах, таму праблем з рэкамендацыямі выданняў быць не павінна.

Крысціна Змушко дае парады чытачам.

У абавязкі Крысціны ўваходзілі выдача і прыём літаратуры, дапамога чытачам у падборы выданняў, расстаноўка здадзеных кніг у фонд па аддзелах. І за гадзіну яна абслужыла чатырох карыстальнікаў (дзеці да 15 гадоў), выдала 7 кніг і 15 часопісаў, распавяла пра новыя паступленні, параіла пачытаць самыя цікавыя, акуратна запаўняла (пад маім наглядам) чытацкія фармуляры.

А вы ўяўляеце, як цікава было аднакласнікам Крысціны? Ці не ўсе яны прыйшлі тым днём у бібліятэку, каб паназіраць, як сяброўка спраўляецца з новай для сябе іпастасцю. І ўсе вярнуліся дахаты з кнігай.

Цяпер плануем правядзенне чарговай Гадзіны дублёра з новымі "галоўнымі героямі".

Лічу, што дзелавая гульня, да якой смела можна аднесці наш першы досвед дзіцячага самакіравання ў бібліятэцы, мадэлюе жыццёвыя сітуацыі, у якіх дзіця вучыцца паводзіць сябе пэўным чынам, спрабуе свае творчыя сілы, раскрывае патэнцыял. І для кагосьці гэтая гадзіна можа стаць крокам да далейшага выбару прафесіі.

Людміла КРУПА,
бібліятэкар 2-й катэгорыі Асавецкай сельскай бібліятэкі Мазырскага раёна

Фестывальны гід

Міжнародны фестываль народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік" прайшоў у мінулыя выхадныя ў Паставах. Паспрабуем зірнуць на яго з пункту погляду канцэптualaнага складніку дадзенага фэста ў культурнай прасторы дадзенага раёна. Але пачнём з невялікага гістарычнага адступлення.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ,
Мінск — Паставы — Мінск /
Фота аўтара

Фестываль для Паставаў — Паставы для фестывалю

Адступленне ў тэму

Пра Паставы я ўпершыню пачуў недзе на мяжы 1970 — 1980-х гадоў ад знаёмай, якую накіравалі туды па размеркаванні. Да таго аповеду гэта мястэчка было для мяне проста кропкай на карце. Для карэннай мінчанкі, якая ў сталіцы ж скончыла ВНУ і акрамя Мінска ведала хіба што бацькоўскае лецішча ў прыгарадзе, вандручка сталася тады сапраўдным шокам. Яна казалася, што толькі ў страшным сне можа ўявіць, што ёй давядзецца застацца ў Паставах хоць на адзін дзень пасля абавязковай адпрацоўкі. На маё пытанне, а як там наконт культуры, яна адказала, што Паставы "стаяць на вушах" ад нейкага амерыканскага фільма, які дэманструецца ў мясцовым кінатэатры. Гэта, па яе словах, была не проста падзея нумар адзін, а ўвогуле адзіная культурная падзея ў Паставах за некалькі месяцаў яе знаходжання там.

Што горад утварала?

Як я сёння разумею, насамрэч усё было не так драматычна. Але для мінчаніна, скажам, у згаданы час у Паставах сапраўды было сумнавата. Тут трэба патлумачыць, чаму ў мястэчку, якому шэсць стагоддзяў, не скарыстоўваўся актыўна культурна-гістарычны патэнцыял. Справа ў тым, што "горадаўтваральным" фактарам для Паставаў былі тады не прыродныя ландшафты, гістарычныя каштоўнасці і нават не прамысловасць ды сельская гаспадарка, а ваенныя базы, размешчаныя непадалёк ад гарадка. Нездарма сёння тратуары шэрагу мясцовых вуліц зроблены з таўшчэзных бетонных пліт пакрыцця аэрадромаў, а Дом культуры, дзе традыцыйна адбываецца фестывальны конкурс "Хто каго?", калісьці належыў вайсковай частцы. "Паселішча пры базе" — гэта такі стан, што дазваляў жыхарам мець гарантаваны і па саветскіх мерках някэпскі дабрабыт, а мясцоваму начальству не надта клапаціцца аб заўтрашнім дні і мясцовым патрыятызме як чынніку стабільнага развіцця раёна. У прыватнасці, не дбаць пра тое, як затрымаць у Паставах моладзь, культурна аздобішы яе жыццём.

Тое, што мястэчка ў 1990-я пасля сыходу войска са сваіх ваколіц не зведла эканамічнага занепаду — прыклад для іншых нашых паселішч і гарадоў, як трэба жыць у прапанаваных умовах, а не скардзіцца на лёс. Цяпер Паставы маюць сваю дзялянку ў турыстычным бізнесе. У асноўным

іх наведваюць расійскія турысты, што адпачываюць на недалёкай адсюль Нарачы. А фестываль "Звіняць цымбалы і гармонік", што ўпершыню адбыўся ў Паставах у 1992 годзе (наогул жа фэст існуе з 1987-га), стаў культурным брэндам усяго Паазер'я, усёй Віцебшчыны наогул, не знікшы ў ценю "Славянскага базара...", што ладзіцца ў абласным цэнтры.

Што важна для Паставаў?

Старшыня райвыканкама Віктар Гутараў, думаецца, абсалютна

фестываль — падстава для гонару за свой горад і, адпаведна, магчымасць самасцвярджэння. Ну і што з таго, калі рэжысура свята адна і тая ж год пры годзе з малымі карэктывамі? Пастаўчане чакаюць свята, каб прыгожа апрацуць свята, каб прыгожа апрацуць і выйсці ў людзі, наведальніцы і кірмашы, на гэсцей паглядзець і сябе паказаць. Бараншчыцы, якіх для ўдзелу ў фестывальных імпрэзах набіраюць з ліку самых прыгожых школьніц, адчуваюць сябе, відаць, галівудскімі зоркамі. Тое ж год пры годзе скажу і пра дзючынак, якія ў нацыянальных строях на святочным шэсці нясуць шыл-

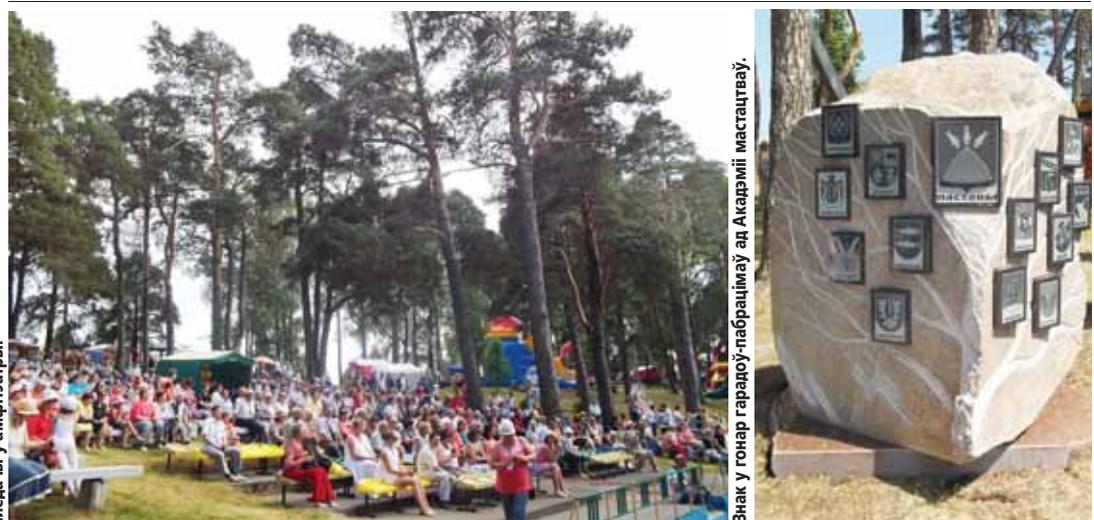
было прадстаўлена ў праграме фестывалю замежжа: Расія, Украіна, балтыйскія дзяржавы і адна слявачка з Польшчы (раней прыязджалі гурты). Больш сціпла, у параўнанні з мінулымі гадамі, была абстаўлена сцена на плошчы перад будынкам райвыканкама. Не было, як у 2013-м, вялікага плазменнага экрана побач са сцэнай.

Відаць, каб аб'ектыўна патлумачыць згаданае вышэй, трэба быць адначасова музыказнаўцам, эканамістам і палітолагам. Прызнаюся, што гэта не мае іпастасі. Але ад некаторых дасведчаных асоб на свяце я чуў асцярож-

Кароткі курс сёлетняй геаграфіі фэсту.

Развагі з нагоды камандзіроўкі на традыцыйнае свята

Гледачы ў амфітэатры.

Знак у гонар гарадоў-пабрацімаў ад Акадэміі мастацтваў.

слушна звязаў станоўчую дынаміку дэмаграфіі ў Паставах (летась колькасць насельніцтва ў цэнтры раёна перавасягнула адзнаку ў 20 тысяч чалавек), сярод іншага, і з культурным развіццём горада і наваколля, з фестывалем, які зрабіў Паставы прывабнымі.

Дарэчы, спадар Гутараў адзначыў, што хоць фестываль мае агульнабеларускі розгалас і міжнародны статус, гэта найперш — свята для пастаўчан. Я мушу з гэтым пагадзіцца, таму што на ўласныя вочы бачу станоўчыя змены ў абліччы горада ў кожны свой прыезд на фэст. Гэта добраўпарадкаванне вуліц і рамонт грамадскіх будынкаў, з'яўленне ў горадзе новых манументальна-дэкаратыўных кампазіцый — своеасаблівы падарунак ад Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. На культуру пачаў працаваць Палац Тызенгаўза: у мясціні яго адкрыты філіял мясцовага краязнаўчага музея, на пляцоўцы ж ля галоўнага фасаду традыцыйна ладзяцца канцэрты. Плануецца, што медустанова, што месціцца ў палацы, у хуткім часе адтуль з'едзе канчаткова. Ну а гасцініца ў Паставах не надта камфартабельная... Але і тут стала лепш з часу майго першага прыезду тры гады таму. Гэта матэрыяльны чыннік свята.

Але больш важна тое, што для жыхароў Паставаў і наваколля

дачкі з назвамі гарадоў, рэгіёнаў і краін. Можа, параўнанне не зусім карэктнае, бо маштабы розныя, але для жыхароў Паставаў іхні фестываль мае значэнне не меншае, чым славуці карнавал для жыхароў Іаваны. А гэта значыць, што ён будзе і налета, нягледзячы на матэрыяльныя цяжкасці і арганізацыйныя праблемы.

Эканоміка і... бізнес

І тут трэба канстатаваць, што агульныя для нашай краіны пытанні, найперш — эканамічныя, Паставы фестывальныя не абмінулі. Сёлета праграма была скарачана. Звычайна гасці свята, выступішы на галоўнай сцэне фестывалю з адным нумарам, узяўшы ўдзел у конкурсе "Хто каго?", раз'язджаліся па наваколлі, давалі паўнаватрасныя канцэрты ў вясковых дамах культуры. А сёлета такога не назіралася...

Фестываль у Паставах традыцыйна збірае артыстаў Беларусі, Расіі, Украіны і краін Балтыі. Гэта, так бы мовіць, стрыжань. Але ў розныя гады ў ім бралі ўдзел носьбіты народнай культуры з Малдовы, Харватыі, Кітая, Венесуэлы, Польшчы, Грузіі, Казахстана... У мясцовую гасцініцу было не ўплішчыцца! А сёлета я жыву адзін у нумары, разлічаным на трох пастаяльцаў. Па адным у нумары на дваіх жылі і іншыя мае калегі-журналісты. Сціпла

ныя выказванні пра наяўнасць у нашым фестывальным руху крызісных з'яў. Пра неабходнасць, так бы мовіць "перазагрузкі" фестывальных праграм, пошуку больш эфектыўных фармацый. Пры тым, што кожны казаў менавіта пра пастаўскі фестываль як пра нацыянальны здабытак, што абавязкова трэба захаваць.

Не абміну ўвагай і тую акалічнасць, што афіцыйныя дэлегацыі з прыбалтыйскіх гарадоў-пабрацімаў і раёнаў-партнёраў Паставаў у немалой ступені складаліся з прадстаўнікоў бізнесу, якія наўпрост казалі, што хацелі б скарыстаць культурныя кантакты для развіцця дзелавых сувязей, пашырэння гандлю. Можа, праз эканамічныя варункі з блізкімі суседзямі пастаўскі фестываль атрымае дадатковы стымул і, як прынята казаць, другое дыханне?

Уласна кажучы, гэта справа саміх пастаўчан і іх кіраўніцтва. Гасці ж на развітанне пажадалі спадару Гутарава ў найбліжэйшым часе мець канцэртную пляцоўку, не горшую за маладзечанскі Амфітэатр. Бо фестываль "Звіняць цымбалы і гармонік" відавочна ўжо не змяшчаецца ў пабудаваны ў 1996 годзе Амфітэатр, што ў Гарадскім парку. Старшыня Пастаўскага райвыканкама паабяцаў пра гэта падумаць...

Артэсты хору ў спектаклі "Князь Ігар". / Фота прадастаўлена тэатрам

Звычайна гавораць, што ў оперы два кіты: аркестр і хор — калектывы, на якіх трымаецца аснова асноў тэатра. Калі зорак-салістаў можна і запрасіць, то хор і аркестр патрэбна ствараць, выходзяць для пэўнай трупы. Пра шматлікія акалічнасці, неабходныя для наладжвання выбітнага ансамбля, разважае галоўны хармайстар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета краіны, народная артыстка Беларусі Ніна ЛАМАНОВІЧ.

Чым хор "запаліць"?

Досвед Вялікага тэатра і паралелі на праблемы жанра наогул

■ Ніна Ламановіч: "Мінуў той залаты час, калі мы маглі выбіраць па рэгіёнах. Гадоў 30-40 таму праводзіўся нават усесаюзны конкурс-набор! Сёння ж з цяжкасцю падбіраем кваліфікаваныя кадры. Даводзіцца ў тэатры падцягваць-дацягваць новенькага. А што рабіць, калі практычна няма з каго выбіраць?.."

сёння адчуваецца вялікі дэфіцыт кадры. Прынамсі, сапраўна і альту яшчэ хапае, а вось тэатраў і іншых басаў, мужчынскіх галасоў наогул, — няшмат.

Мінуў той залаты час, калі мы маглі выбіраць па рэгіёнах. Гадоў 30-40 таму праводзіўся нават усесаюзны конкурс-набор! Сёння ж з цяжкасцю падбіраем кваліфікаваныя кадры. Часта ў адукацыйнай сістэме бываюць "нажніцы": студэнта патрэбна было б "распець", больш часу надаць практыцы, але для дыплама неабходныя і тэарэтычныя дысцыпліны. Таму даводзіцца ў тэатры падцягваць-дацягваць новенькага. А што рабіць, калі практычна няма з каго выбіраць?..

У нас энергаёмкасць працы — каласальная, не кожны з маладых спевакоў можа пацягнуць сплёў з сімфанічным аркестрам, ігра на сцэне, грыв, касцюмы... Адштурхоўвае ад нас свежыя кадры і заробак, бо сучасная моладзь не жадае чакаць 10-15 гадоў "лепшай" долі. Кіраўніцтва Вялікага тэатра імкнецца падтрымаць калектыў, прапанаваць арэндныя кватэры. Але...

Мяркую, узятыя заробкі дапамаглі б зрабіць класічнае музычнае мастацтва канкурэнтназдольным на рынку працы, каб больш таленавітай моладзі імкнулася ісці да нас. Мне падаецца, што калі дзяржава затрачвае істотныя сродкі на музыкантаў, якія ў суме вучацца 15 гадоў (музычная школа, каледж, акадэмія), то, канешне, заробак мае быць суадносным. Замежныя госці заўсёды ў замілаванні паўтараюць: вы — багатая краіна, бо маеце такі шыкоўны тэатр! Мы трымаем прафесійную планку на еўрапейскім узроўні. Але мае глыбокае перакананне: за каласальную працу патрэбна і плаціць хаця б палову таго, чаго яна насамрэч вартая...

Без "халоднага носа"

— Нашы рэпетыцыі пралятаюць як адзін міг. Я не акцэнтую ўвагу толькі на тэхнічных нюансах "тут — вышэй, там — ніжэй". Часцяком я больш працую з драматычнай інтанацыяй. Разбіраем, чаму тут — паўтона, там — доўгая нота, а ў іншым месцы — кароткая. Таму, калі артысты хора выходзяць на сцэну, чуеш не нейкі назразумелы шэлест, а найярчэйшыя фарбы і магутны эмацыйны пасыл!

Таку музыку з "халодным носам" рабіць немагчыма. Нават рэакцыя на тое, што адбываецца паводле лібрэта, робіцца менавіта ў класе. Пачынаючы працаваць над партытурай, неабходна адразу ўкладваць вобраз у спеў, інакш выніку не будзе. Потым нават самы таленавіты дырыжор не зможа выправіць ні фразіроўку ці ўласцівае гуку, ні тон. І каб атрымаць тыя эмоцыі, пад час рэпетыцыі хармайстар сам павінен выкладацца па поўнай.

Часам лягчэй знайсці саліста, чым добрага артыста хора. Салісты і балет змяняюцца, аркестр працуе ў падвойным складзе, а вось артысты хора на сцэне кожны дзень, таму мусяць ведаць на памяць увесь рэпертуар. А ён у нас велічэзны. 23 оперы на мове арыгінальнага твора: прыкладам, на французскай ідзе трохгадзінная "Кармэн", на нямецкай — "Лятучы галандзец", у нас вялікі італьянскі рэпертуар... Мы ўсё перекладаем, кожнае слова даносім да артыста хора, каб ён спяваў асэнсавана. Год вучылі таго самага "Лятучага галандца" Вагнера. Мала таго, што нямецкі тэкст увогуле цяжкі і для спеваў і для прамаўлення, дык і лексіка ў ранняга Вагнера надзвычай састарэлая...

Мне заўсёды цікава назіраць, як выпускнік кансерваторыі ў тэатры пачынае ўбіраць у сябе культуру сцэны і творча разнавольнасць. Сапраўдным артыстам чалавек становіцца гадоў праз пяць, калі вывучыць увесь рэпертуар, спазнае месцапалажэнне, запомніць усе мізансцэны, пачне адчуваць небяспечныя месцы ў партытуры. На мой погляд, можна казаць нават пра свайго кшталту асобную харавую прафесію: артыст оперы.

У нас ёсць карыфеі, якія спяваюць невялікія сольныя партыі. Дарэчы, оперны хор — каласальная прыступка для будучых салістаў. Насамрэч, у калектыве галасы распаўсюджаюцца, людзі набываюць сцэнічны вопыт і досвед ансамблевых спеваў. Калі артыст прыродна адораны голасам, то на моцным рэпертуары ён расце вакальна. Ніхто яму не перашкаджае праслухоўвацца потым у тэатр у штат салістаў. Я неяк падлічыла: чатырнаццаць чалавек сярод салістаў трупы — гэта былі артысты хора!

Каралеўская аздоба

— Гавораць, што ёсць хармайстар, а ёсць — хармайстар оперы. Бо ў сваім абліччы ён выконвае ролю дырыжора, рэжысёра, касцюмера, грывёра, псіхалага і іншых. На яго кладзецца вялікая адказнасць. Прыкладам, хармайстру патрэбна размяркоўваць групы хора па персанажах, узросце... І тут вельмі важна не памыліцца, бо калі рэжысёру пад час рэпетыцыі стане відавочна, што выбар зроблены недакладна, то пад пагрозай апынецца немалая праца: і вывучаныя партыі, і пашытыя касцюмы...

У спектаклі нама харавых "радоў". Артыст спявае партыі ў камандзе, аднак не стаіць плячом да пляча, часцяком не чуе суседа, працуючы як саліст. Таму звычайна за мяжой нас называюць не "хорам опернага тэатра", а харавым ансамблем. Салісту лёгка працаваць, калі яго асяроддзе адэкватна рэагуе на акалічнасці, што здараюцца пад час спектакля. Бывае, раптам саліст не там уступіў, а хор ідзе ланцужком і можа раптам ўсё паваліцца. Мы звязаны адзінай ніткай, таму і патрабуецца ўвага адзін да аднаго.

Падчас спектакля ў артыстаў хора не павіна быць "пустыя вачы". Рэжысёр не можа ўглядацца за сотняй чалавек на сцэне, таму за гэтым сочыць оперны хармайстар. Мала сказаць: "Хор!", патрэбна падысці да кожнага з выканаўцаў асабіста. Тады артыст адчувае сябе асобай творчай. Калі ж перад вамі вялікі калектыў і ўсё спяваюць у адзіным эмацыйным імпульсе — гэта надзвычай чапляе! Тое можна назваць каласальным дасягненнем трупы і тэатра ў цэлым.

Тактыка культурнага развіцця

Сельская бібліятэка аграгарадка "Кальчунь" Ашмянскага раёна завяршыла рэалізацыю праекта "Создание и деятельность клуба старост деревень "КУТ" (Культура управления территорией)", скіраванага на працу з насельніцтвам у аддаленых населеных пунктах. Хто, як ні старацца вёска, можа стаць галоўным памочнікам бібліятэкару ў тым, каб жыхары не адчувалі сябе абдзеленымі інфармацыяй, кнігай і зносінамі?

Ідэя праекта: "КУТ" можа...

Сёння ў склад клуба ўваходзяць 11 чалавек. Сярод іх і бібліятэкар Алена Шкелда, актывіст, дэпутат з 30-гадовым стажам, староста вёскі. Менавіта яе ідэя і стала падставой для з'яўлення такога праекта. "КУТ" адкрыты не толькі для старост вёсак, але і для ўсіх ахвотных, гатовых займацца праблемнымі пытаннямі ў сваіх населеных пунктах. Дзякуючы клубу старасты вырашаюць пытанні не толькі сацыяльна-бытавога характару, але і спрыяюць інфармаванню насельніцтва, дапамагаюць арганізацыі і правядзенню на месцах культурна-забаўляльных мерапрыемстваў. Акрамя таго, сярод старост і актывістаў апынулася шмат творчых і цікавых людзей, дзякуючы якім "КУТ" імгненна набыў папулярнасць.

Разам з "КУТом" бібліятэкар арганізавала і правяла мноства цікавых мерапрыемстваў. Сярод іх — сацыяльна-значныя конкурсы сярод насельніцтва сельскага савета. Так, вынікам конкурсу "Добрая справа" сталі пасаджаны грамадскі яблыневы сад, адрамантаваны мост, пабудаваная дзіцячая пляцоўка. Конкурс "Лепшы гаспадар-2014" паказаў імкненне людзей у аддаленых вёсках добраўпарадкаваць асабістыя падворкі, падтрымліваць эстэтычны выгляд сваіх дамоў. Не менш значным стаў дзіцячы творчы конкурс "Мой родны кут". Ён быў самым шматлікім па колькасці ўдзельнікаў. Дзеці ў мастацкай форме перадалі пачуцці да сваёй Малой радзімы.

Алена Шкелда і валанцёры праекта.

Самым гучным мерапрыемствам клуба "КУТ" аказаўся фестываль народнай культуры "КУТарскі фэст", у якім прынялі ўдзел больш за 500 вясцоўцаў сельскага савета. Працавалі народныя ўмельцы, ладзіліся, майстар-класы, выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва і народнай творчасці, выступалі калектывы мастацкай самадзейнасці.

Рэгіянальны статус фестывалю дазволіў самарэалізавацца людзям з аддаленых населеных пунктаў.

Дзякуючы праекту павялічылася колькасць наведвальнікаў Кальчунскай бібліятэкі, на базе якой стаў працаваць сацыяльна-інфармацыйны цэнтр, створаны "КУТом" за праектныя сродкі. Сёння тут можна даведацца пра навіны рэгіёна, пачытаць цікавыя матэрыялы з мясцовага жыцця, памераць ціск, а галоўнае — з карысцю правесці час. Жанчыны асвойваюць ткацкі станок, мужчыны і моладзь гуляюць у тэніс. Пахлылыя людзі ў вёсках чакаюць валанцёраў з літаратурай. Старасты з работнікамі культуры арганізуюць выязныя канцэрты і відэапраграмы.

Вольга ТАРАШКЕВІЧ,
намеснік дырэктара
Ашмянскага раённага бібліятэкі

Заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Нэлі Багуслаўская сустракае свой 80-гадовы юбілей. Яе абавязкова павіншуюць сябры, і, як заўсёды ў дзень нараджэння, яна прыме шмат тэлефанаванняў і кветак. Не будзе букета толькі ад таго адзінага, хто нязменна дарыў ёй кветкі і на святы, і ў будні на працягу больш як 50 гадоў. Аднойчы яна спытала ў яго: "Нашто ты дарыш мне кветкі? Мяне імі разбалавала публіка!" "Я таксама публіка!" — адказаў ён. Ізмаіл Капланаў быў яе самым адданым і патрабавальным слухачом, прыхільнікам і ахоўнікам. Вось ужо чатыры з лішнім гады яна жыве без яго...

Кветкі для Нэлі

Нэлі Багуслаўская ў пачатку кар'еры.

"Нінел"

Нэлі Багуслаўская нарадзілася 21 чэрвеня 1935 года ва Украіне, у Крывым Розе. Бацька, Захар Рыгоравіч Багуслаўскі, працаваў мужчынскім цырульнікам, а маці, Аксана Масееўна Галаванёўская, — рахункаводам. Бацькі ажаніліся вельмі рана, і Нэлю маці нарадзіла ў 18 гадоў. Імя для дачкі, дарэчы, прыдумалі не адразу, бо чакалі хлопчыка. Нехта са знаёмых дадумаўся: майляў, 21 чысла ў студзені памёр Ленін, дык няхай дзяўчынка будзе Лена! Але маці была катэгарычна супраць гэтага імені. Тады таварышы па службе паралі Захару: дык прачытай "Ленін" наадварот! Атрымлівалася "Нінел".

Незвычайным чынам, аказваецца, расшыфроўваецца яе імя!

Калі ёй быў усяго годзік, бацька ўладкаваўся на камсамольскую будоўлю, і сям'я пераехала ў глухі ўральскі гарадок Пышму. Нэліны бацькі былі маладымі і бесклапотнымі, жылі ярка, стараючыся не звяртаць увагі на мясцовую правінцыйнасць і суровы клімат паўночнага Урала. У іх здымным пакоі заўсёды збіралася моладзь. Дружна спявалі песні, прыпеўкі, танчылі пад патэфонныя пласцінкі. Маленькая Нэля прагна ўбірала ў сябе ўсё, што бачыла, чула, з лёгкасцю запамінала мелодыі ды вершы песень і спрабавала іх напяваць разам з дарослымі. Незабыўныя дзіцячыя ўражанні ад гэтых вясёлых вчорак яна захавала на ўсё жыццё і нават цяпер паўтарае, што да шасці гадоў была самай шчаслівай дзяўчынкай у свеце. У 1939 годзе ў сям'і Багуслаўскіх нарадзіўся хлопчык, якога назвалі Міхаілам. І неўзабаве пасля гэтага яны сталі збірацца дамоў, у Крывы Рог, — да сонейка, цяпла і неабходных малечам паўднёвых фруктаў... Лёсу было заўгодна, каб здарылася гэта ў чэрвені 1941-га. Дамой быў адсланы ўвесь багаж, да апошняй лямпа і міскі. Але тут раптоўна захварэў маленькі Міша, і маці

Нэлі з бацькам Захарам Багуслаўскім. 1939 год.

Аксана Галаванёўская — маці Нэлі Багуслаўскай. 1940 год. Пышма.

З Яўгенам Вадалазскім у Азове. 1942 год.

вымушана была адкласці ад'езд. Паехалі толькі Захар са старэйшай Нэляй. Яны прыбылі ў Крывы Рог 20 чэрвеня, спыніўшыся ў бацькоў Захара Рыгоравіча, якіх маленькая Нэля зусім не памятала... 21-га ёй споўнілася 6 гадоў, а 22-га пачалася вайна.

У той жа дзень Захар Багуслаўскі пайшоў у ваенкамат, яго тут жа забралі, і першым жа эшалонам ён трапіў на фронт, нават не паспеўшы паведаміць бацькам жонкі, што маленькая Нэля вярнулася дамоў і кіска. Але тут раптоўна захварэў маленькі Міша, і маці

Успаміны з самага сэрца

Нэлі Багуслаўская і Ізмаіл Капланаў.

■ Нэля выжыла, таму што да моманту акупацыі Усць-Лабінскай яе вывез адтуль незнаёмы ёй чалавек. Увогуле, у гэту гісторыю цяжка паверыць — настолькі яна падаецца неверагоднай, "кіношняй". Але было менавіта так. І дзіўна нават, што кіношнікі дагэтуль не скарысталіся фантастычна кранальным сюжэтам!

са шматлікіх сваякоў Аксаны не ведаў пра гэта. Агульная мітусня паспешнай эвакуацыі трагічна разлучыла сям'ю, асудзіўшы на выпрабаванні.

Эвакуіраваліся бацькі Захара Рыгоравіча разам з унучкай у станіцу Усць-Лабінскую, што ў Краснадарскім краі. Дзядуля, высокакласны мужчынскі кравец, атрымаў працу конюха. На ўсё жыццё Нэля запамінала смак макухі, якой кармілі коняў і якая дапамагла ім не памерці з голаду. Яна павінна была загінуць разам з бабуляй і дзядулем. Немцы, якія неўзабаве занялі горад, расстралялі іх, прымусіўшы папярэдне выкапаць сабе магілу. Але Нэля выжыла, таму што да моманту акупацыі Усць-Лабінскай знаходзілася ўжо далёка. Яе вывез адтуль зусім незнаёмы ёй чалавек, якога звалі Яўген Вадалазскі.

Увогуле, у гэту гісторыю цяжка паверыць — настолькі яна падаецца неверагоднай, "кіношняй". Але было менавіта так. І дзіўна нават, што сапраўдныя кіношнікі дагэтуль не скарысталіся фантастычна кранальным сюжэтам!

Выратавальны здымак

...Маці засталася ў Пышме з двухгадовым Мішам на руках. Сын быў яе галоўным скарбам і ў прамым, і ў пераносным сэнсе: ніякіх рэчаў у Аксаны Галаванёўскай не засталася, бо ўвесь скарб быў адпраўлены тым багажом, які беззваротна згінуў. Як яна выжыла? Пакуты дваццацічатырохгадовай жанчыны ўявіць немагчыма. Адна з хворым дзіцём, без грошай і рэчаў, адарваная ад іншага дзіцяці і мужа, не ведаючы нічога пра тое, дзе яны, дзе ейныя бацькі, сёстры з сям'ямі... Але Аксана не здавалася. Настойліва наведвала ваенкамат, пісала лісты, ірвалася дамоў, умоўляла ваенкама яе адпусціць шукаць Нэлю. Але той быў няўмольны: загінеш сама і загубіш сына! Лістоў жа ад мужа не было. Чамусьці яны не даходзілі да Урала. Атрымліваць іх Аксана пачала толькі ў 1943-м. Застаўшыся ў Пышме, яна засвоіла рамяство фатографа. Праца была запатрабаванай. Заказы ішлі пастаянна, і ў няспынных клопатах яна крыху забывалася пра свой боль.

Пры ваенкамаце існаваў жаночы савет. Жанчыны, чые мужы, браты ці сыны знаходзіліся на фронце, вязалі шкарпэткі, рукавіцы, шылі кісеты і адпраўлялі ўсё гэта на фронт пасылкамі. У адну такую пасылку Аксана Галаванёўская паклала свой маленькі фотаздымак з паспарту. Наўна падумала: а раптам пасылку атрымае Захар?..

У жаночым савете існавала самадзейнасць. Аксану прыкмецілі адразу ж: яна была не толькі сапраўднай прыгажуняй, але і выдатна спявала. Нэлі Захараўна ўгадвае, што цудоўны голас маці вельмі падобны па тэмбры да гласу Ізабэлы Юр'евай. Матуля абаяла гэтую спявачку, ведала ўвесь яе рэпертуар і капіравала яе спевы. Зімовым вечарам 1941 года разам з іншымі ўдзельнікамі самадзейнасці Аксану пасадзілі ў сані, і яны паехалі выступаць у тылавы шпіталь, дзе лячыліся цяжкапараненыя. Пасля заканчэння аднаго з такіх канцэртаў, калі Аксана праспявала "Снова пою я песню свою", да яе падышоў малады смуглявы чалавек без адной рукі. Здаровай рукой ён дастаў з кішэні маленькі фотаздымак і працягнуў са словамі: "Гэта ты?" Яна адразу пазнала сваю картку, якую калісьці паклала ў пасылку. Яе і атрымаў чалавек, што стаў зараз перад ёй.

Неверагодна, як яны змаглі сустрэцца?! Дзіўна і тое, што Яўген — так звалі хлопца — заўсёды насіў фотаздымак з сабой. Яшчэ да сустрэчы з Аксанай ён, відаць, "запаў" на яе, як цяпер кажуць. І вось яны сустрэліся на самрэч. Яму адарвала руку, калі ён, франтавы шафёр, ехаў па мінным полі ды яшчэ пад бамбёжкай. Цудам выжыў. Паскардзіўся, што цяпер з адной рукой застаўся без шафёрскай спецыяльнасці. А яна са слязьмі на вачах распавяла яму, што згубіла і не можа адшукаць дачку, што не піша з фронту муж і нічога не вядома пра іх лёс. Размова ўсхвалявала абаіх, а спагадлівая Аксана прапанавала Яўгену навучыць яго фатаграфічнаму рамяству, якое цалкам можна засвоіць і з адной рукой.

Пагаварыўшы, яны разышліся. Яна вярнулася дамоў, дзе ў той час разам з ёй і сынам ужо жылі яе маці і цяжарная сястра з маленькай дачкой. Яны, як аказалася, былі эвакуіраваны на Урал, знайшлі там Аксану і ўз'ядналіся з ёй. Неўзабаве сястра нарадзіла сына, і іх стала ажно шасцёра на невялічкі пайкойчык. Бабуля спала на куфры, Аксана з Мішам — на адным ложку, сястра з дачкой — на другім, а немаўля Юру клалі ў карыта. А Аксана па начах яшчэ ўмудралася праўляць стужкі і друкаваць фота!

Яўген Вадалазскі выпісаўся са шпіталю і прыехаў у яе густанаселены дом. Спагадлівая жанчына вылучылі для яго дадатковы тапчанчык. У любую вольную хвіліну Аксана старалася перадаць яму сваё рамяство, прыстасаваць яго калецтва да рэальнай працы. З яе боку гэта была менавіта спагада, чуласць да яго бяды, уласцівае жанчыне жаданне дапамагчы і падтрымаць. Яна ніколі не кахала яго і не давала ніякай нагоды для глыбокіх адносін. А ён пакахаў! Пакахаў так, што ў знак удзячнасці за набытую з яе дапамогай новую спецыяльнасць вызваўся адшукаць ейную дачку Нэлю.

Падмацаваннем для пошукаў стала даверанасць, якую выдаў яму ваенкам Пышмінскага ваенкамата. Гэта даверанасць, давала не толькі права збраць з сабой чужое дзіця, што насіла не такое, як у яго, прозвішча, але і служыла падставай для звароту ў любы ваенкамат, дзе яго маглі накарміць, даць начлег і забяспечыць неабходнай інфармацыяй.

І ён знайшоў Нэлю! Праз ваенкамат даведаўся, куды былі эвакуіраваны жыхары Крывога Рога, прыехаў ва Усць-Лабінскую і забраў яе з сабой...

Вольга БРЫЛОН, музыкантаўца

ТЭКСТ ■

Працяг артыкула чытайце ў наступных нумарах "К".

Мы працягваем друкаваць вытрымкі з віртуальнага дыялогу Ігара Паліводы (праз яго дзённікі, што ён вёў у 1980 — 1990-я гады) і ўдавы кампазітара Вольгі Палівода (праз яе развагі, якімі яна падзялілася з "К"). Гэтым разам фрагмент "дыялогу праз 19 гадоў" будзе прысвечаны бацьчанню маэстра крывізных з'яў у ансамблі "Песняры".

Сяргей ТРАФІЛАЎ публікацыя і падрыхтоўка дзённікавых запісаў Вольгі ПАЛІВОДА

(Працяг. Пачатак у "К" №№ 18, 20, 23.)

"Песняры" балансуюць..."

В.П.: — Паўтаруся, што не стану даваць каментары адносна заўважна рэзкіх ацэнак, якія пакінуў у сваіх дзённіках Ігар адносна дзейнасці ансамбля "Песняры", а таксама некаторых яго ўдзельнікаў. Лепш за ўсё пра яго стаўленне сведчаць старонкі запісаў. Дадам толькі, што Палівода заўжды казаў аб сваім меркаванні ў вочы, і пра тое, што ягоныя ацэнкі могуць аказацца вельмі строгімі, літаральна разноснымі, у "Песнярах" ведалі вельмі добра...

І.П.:
Пан. 23.5.1983 г. (Некаторыя фрагменты з дзённікаў Ігара Паліводы ў гэтай частцы артыкула ўжо друкаваліся ў кнізе "Уладзімір Мулявін. Нота лёсу". — С.Т.)

Мінск
Не прайшло яшчэ тыдня, як вярнуліся з брацкай Венгрыі. У парадку культурнага абслугоўвання адарваных ад радзімы вайскоўцаў за перыяд з 6 па 15 мая пабывалі ў сямі гарадах, калі не лічыць Будапешта, дзе і пражывалі.

6 мая — прыезд, першае знаёмства з Будапештам, яго архітэктурнымі помнікамі і таварна-гандлёвым становішчам.

6 мая — Эстэргом.

7 мая — Сэжршвэхервар.

8 — 9 мая — 4 канцэрты ў Будапешце.

10 мая — Хаймашкер.

11 мая — Веспрэм.

12 мая — Кечкемет.

13 мая — выхадны; набегі на ўнівермагі і г. зв. "трафікі". Кіно: хацелі паглядзець "Дэкамерон", а трапілі на "Сем самураяў" Курасавы.

14 мая — Будапешт.

15 мая — Дзьёр, Камаром.

16 мая — дзённая прабежка па горадзе, вячэрні ад'езд да мяжы.

Да абеда 18 мая апынуўся ў родным гняздзе.

У цэлым, мая трэцяя замежная паездка прынесла, акрамя прыёмных успамінаў, дзве пары штаноў і сувеніры для сужэнкі ў выглядзе абутку і тканін.

Апамятаўшыся і злёгка перавёўшы дух, зноў кінуліся ў працоўны вір. З 28 мая па 5 чэрвеня прызначаны канцэрты ў мінскім Палацы спорту. Абвешчана барацьба за абнаўленне рэпертуара, бо апошняя серыя выступленняў на гэтых падмостках адбылася ў кастрычніку-лістападзе мінулага года — паўгода таму. Песні другога аддзялення істотна пазносіліся, і камандаванне кінула на гэты фронт лепшыя сілы. Вялікая кампазіцыя Ігара Лучанка (не памятаю, як называецца — нешта кшталту "Прывітання з 41-га") у транскрыпцыі У.Ткачэнкі вырасла ў глабальнае сімфанічна-харавое палатно.

Прызнаю рознага роду музыку — ад "ракако" да шумавой. Але не такую, не такую.

З гэтай антымузыкай (сам аранжыроўшчык імянуе яе не іначай як "рок-кампазіцыя") ансамбль змагаецца з пераменным поспехам. Але ўпартасць — характэрная рыса сённяшніх "Песняроў", і мы мужна прадзіраем скрозь густыя

Ігар Палівода ў перыяд працы ў ансамблі "Песняры".

Ігар Палівода ў "Песнярах" рэдагаваў самавыдаўскую газету.

Маэстра і яго сад у квецені

Ігар і Вольга Паліводы: дыялог праз 19 гадоў. Частка IV

"Песняры" першай паловы 1980-х.

нетры [...], выбудоўваючы ўсё новае і новае на грамадзённым шматпавярховых, што гайдаюцца і відзмяняюцца, фантазмагарычных канструкцый.

Я не бачыў вайны, але цяпер з кожнай рэпетыцыяй усё глыбей, рэльефней адчуваю яе жахі, хаця ў хвіліны слабасці і бачу сябе сярод удзельнікаў начных здымак тэлесерыяла "Пажар на буравой".

Да бліжэйшага канцэрта — 26 мая ў філармоніі — засталася два дні, а песень яшчэ няма. Але мы далёкія ад панікі: у выпадку чагосьці зноў і зноў вырочыць старушка "Цешца" са сваімі сяброўкамі малодасці.

Затое будзе Кампазіцыя. І Лучанок будзе задаволены, што і тут згадваецца яго высокае імя. І крадком змагне слязу пажылы ветэран у зале [...]. І стваральніку нашаму хвала і слава!

І выйдзе з зала Глядач, і не знойдзе слоў, каб выказаць свае ўражанні. Бо сорамна яму будзе прызнацца ў тым, што ён нічога не зразумеў.

Аўт. 24.5.1983 г.

Мінск

На сённяшняю рэпетыцыю прыехаў сам аўтар вышэйназванай Кампазіцыі І.Лучанок. Сваё меркаванне пасля праслухоўвання чарнавой фанаграмы ён выказаў даволі туманнымі фразамі, сярод якіх, аднак, уважлівы слухач мог улавіць асобныя канкрэтныя рэплікі кшталту: "Дзіўная штука", "Мяне там падвыправілі...", "Хто сааўтар?" і да т.п. Некалькі разоў ён паўтарыў думку, што гэта "несумненна, цікава для эстэтаў, але наконт гегемона — не ведаю, не ведаю..."

Якіх эстэтаў ён меў на ўвазе?

Пасведчанне Ігара Паліводы — удзельніка ансамбля.

Напрыканцы рэпетыцыі, каб адпачыць ад музыкі, яму было прапанавана паслухаць маю новую песеньку [...] "Мілюю цябе". З назвы вынікае, што вершы палітычна нейтральныя, што я і паспрабаваў падкрэсліць у мелодыі. Водгук беларускага Моцарта не меў адмоўнага характара, і гэта ўспяе надзею, што песенька зойме сваё сціплае месца ў будучай праграме.

Сер. 25.5.1983 г.

Мінск

Гаспадар — пан.
(Народная мудрасць)

Сер. 1.6.1983 г.

Мінск

На ўсю моц шуруем у Палацы спорту. Парнаграфія поўная, хаця звонку выглядае даволі прыстойна, нават месцамі паважна.

Першае аддзяленне, урэшце, — адна з наймацнейшых нашых праграм. Але другая частка — малаядомая сумесь фруктовага кампота з парашковым кіслём. Тут і астабрэдлыя чатыры песні па Бёрнсу, тут і выхад самога І.Лучанка з самапаказам апошняга хіта, тут і памянёная вышэй Кампазіцыя-хмарачос, і старыя песні, і новыя песні, і апрацоўкі народных... Завяршаецца спектакль песняй "Мілюю цябе". "Grand fantastic show", — сказаў бы амерыканец, каб нялёгка занесла яго ў залу.

Але ў зале сядзяць не амерыканцы. Яны (не амерыканцы) пляскаюць у далоні і нават нясуць

салістам кветкі з цыдулкамі непрыстойнага зместу.

Па-ранейшаму няма фанаграм. Няма дзе іх рабіць. Паспрабавалі нават "праз не магу" (то бок, праз мяне) звярнуцца да Васіля Пятровіча па сяброўскую дапамогу, але атрымалі карэктную адмову па цалкам зразумелых прычынах.

Так, "Песняры" балансуюць на краі чагосьці глыбокага і нядобрага, хаця ўголас у тым не прызнаюцца.

Патрэбна прафесійная кіруючая лапа. Але ёсць толькі поза. У такой позе немагчыма цягнуць праклятую лямку. [...]

Пан. 20.6.1983 г.

г. Ленінград

[...]

Ужо казалася, што Гаспадар не любіць корпацца ў дробязях, і гэта тычыцца не толькі яго аранжыровак. Магутны Мозг уладкаваны, скажам наўпрост, глабальна. Асоба буйнога мастака надта складаная і шматгранная, каб спрабаваць вывучаць яе з прымітывісцкіх пазіцый. Мне застаецца толькі канстатаваць факты, не надта паглыбляючыся ў джунглі прычынна-следчых сувязей.

А факты не цешаць нагодамі для вялікага аптымізму.

Той жа Раінчык з "Верасамі" даўно абскакаў [...] па ўсіх артыкулах, удала скарыстаўшыся зацягнутым замаяшальніцтвам. Шырокія пралетарскія масы, не спакушаныя ў даследаванні вялікіх музычна-мастацкіх глыбін, хутчэй пацягнуцца да святла і самавітасці, чым да чагосьці зваротнага. Калі ў канцэртнай

зале ў нас яшчэ можна атрымаць некаторы зарад розных эмоцый, але радыё і тэлебачанне (асабліва ТБ) толькі адштурхоўваюць. Людзі хочуць любіць "Песняроў", але не могуць сябе прымусяць. Знікаюць апошнія сляды праславаўтага абаяння, глядача распалажыць да сябе няма чым: ва ўсім ёсць якая-небудзь загадна, незразумелая глядачу ў тонкасцях, але лёгка ўлоўная інтуіцыяй, дадзенай яму прыродай.

Выражаюць гэта па-рознаму. Трапнымі падаліся мне словы нейкага мужчыны сяродняга ўзросту, выпадкова падслуханы адным з нашых гукрэжысёраў:

— Яны ўсе ўжо старыя і хворыя.

Менавіта такое ўражанне павінны сёння ў Ленінградзе пакідаць "Песняры" на нармальнага чалавека. "Старыя і хворыя" — вось словы, якія поўна і дакладна адлюстроўваюць нават не столькі знешняе аблічча, колькі ўнутраную сутнасць і змест. Іх аўтар і не падазрае пра тое, наколькі глыбока пранікнуў у сутнасць.

Выхад адзін. Галаве патрэбна рашуча адпусціць падол, [...] пачаць дзейнічаць. Ці зможа?

Нават калі і зразумее ён гэта, нават калі і ўдасца яму хаця б часова [...] забыць на сваё становішча, званне. Тут справа патыхае пераарбліваннем псіхікі [...].

Магчыма, мозг бачыць яшчэ якое-небудзь выйсце (акрамя, канешне, зматвання вудачак), але ў любым выпадку дзейнічаць яму патрэбна актыўна і дзейнічаць самому, без надзеі на "дырэктарат", які "зажраўся", што патанае ў гарэлцы і стварае толькі туманную бачнасць нейкай містычнай дзейнасці. Гаспадар жа, паставіўшы сябе над усім гэтым [...], па сутнасці, пусціў справу на самацёк.

Калі ўлічыць, што такая анархія пануе ў ансамблі ўжо даўно, дык можна зрабіць выснову, што ў сваіх "пецябургскіх запісках" я дабраўся-такі да кораня ўсіх бед!

Яшчэ некалькі дзён у гэтым горадзе — і я, напэўна, ствару ўнутры Арганізма партыю і пазначу асноўныя шляхі да звяржэння старога рэжыму, што аджыў свой век.

Добра, што засталася толькі два канцэрты — сёння і заўтра. Трэба ў гэтыя дні ўстрымацца ад калізій, весці сябе сціпла і ціха, а па прыездзе дадому бунтарскі дух мой, спадзяюся, замірыцца, а энергія накіруецца ў іншае, патрэбнае мастацтву (і мне асабіста!), рэчышча.

Італья праклятыя перапады атмасфернага ціску! Напэўна, вясенню (кастрычнік, напрыклад) тут бывае яшчэ горш.

Однажды, углубившись в дикий лес, На самое большое дерево я влез И выше всех растущий лист отдудова достал. А после, вопреки канонам книжным, Его в сырую землю закопал, Тем самым сделал самым нижним*. (*са "мурфизма").

Нагадаем пра запушчаны працэс стварэння і ўсталявання мемарыяльнай шыльды кампазітару на доме па мінскім адрасе, дзе ён жыў. Мэтазгоднасць праекта падтрымалі Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Мінгарвыканкам. Аднак колькі бюджэтнае фінансаванне пад дадзены праект не закладзена, быў адкрыты дабрачынны рахунак (9004-Р/Дабрачынны рахунак BYR, аддзяленне 175 філіяла 529 "Белсувязь" 000033).

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." (У рамках экспазіцыі адкрылася выстаўка **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі, — да 2 лістапада.)

■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў

"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"

Выстаўкі:

■ Выстаўка **"Сустрэча з Брытаніяй: мастацтва XVIII — XIX стагоддзяў"** — да 13 ліпеня.

■ Выстаўка **"Беларускі іканастас"** — з 24 чэрвеня.

■ Выстаўка **"Пастэль і акварэль рускіх мастакоў XIX стагоддзя са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь"** — да 27 ліпеня.

■ Фотавыстаўка **"Прыгажосць В'етнама"** (у рамках Дзеён в'етнамскай культуры ў Рэспубліцы Беларусь) — да 24 чэрвеня.

Арт-кафэ:

■ Персанальная выстаўка Васіля Пешкуна **"Летнія канікулы"** — да 13 ліпеня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстаўка:

■ **"Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка твораў Вячаслава Дубінкі **"Я проста ў далёкай вандроўцы..."** (больш за 30 мастацкіх сюжэтаў з прыватнай калекцыі Тацяны Дубінка і фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі) — да 29 чэрвеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

Выстаўкі:

■ Выстаўка скульптуры і керамікі **Сальвадора Далі і Пабла Пікаса** — да 28 чэрвеня.

■ Сумесная выстаўка Нацыя-

нальнага гістарычнага музея

Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўнага музея гісторыі Санкт-Пецярбурга

"70-годдзю Вялікай Перамогі прысвячаецца" — да 6 верасня.

■ Выстаўка твораў Марыны Эльшэвіч **"Магія ўсходняга пэндзяля"** — да 5 ліпеня.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

■ "Мінск губернскай ў канцы XIX — на пачатку XX стст."

■ "І з'езд РСДРП у асобах".

■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі".

■ "Гісторыя Дома-музея І з'езда РСДРП".

Выстаўкі:

■ **"RoboArt"** (футурыстычныя мадэлі робатаў, зброі, аўтамабіляў і касмічнай тэхнікі, выкананыя ў выглядзе дызайнерскіх твораў ручной работы) — да 28 чэрвеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Мемарыялізацыя Вялікай Айчыннай вайны ў беларускім грамадстве: памяць учора і сёння"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

■ "Геалогія і палеанталогія".

■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

Выстаўка:

■ Фотавыстаўка Ірэны Гаражанкінай **"Баравікі. Прыгажосць іх фамільная рыса"** — да 28 жніўня.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9А. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстаўка **"Свет вялікіх папугаяў і пёўчых птушак"** — да 28 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Кінапраграмы:

■ Рэтраспектыва **"Фільмы-юбіляры 2015 года"** — да 28 чэрвеня.

■ Юбілейная рэтраспектыва да 85-годдзя з дня нараджэння Клода Шаброля — **"Французскі Хічкок"** — да 26 чэрвеня.

■ Рэтраспектыва **"Беларуская мультанарама. 40 гадоў на экране. Частка 16"** — да 28 чэрвеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстаўка:

■ Выстаўка аднаго спектакля **"Балада пра белую вішню"** — да 1 верасня.

ГАСЦЕЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выстаўка:

■ Выстаўка **"Прыгожыя і знакамітыя (экалогія пачуццёвасці)"** (толькі для дарослых) — да 13 верасня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"70 гадоў — 70 абліччаў Вялікай вайны"** — да 28 чэрвеня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Марыя Дарота Радзівіл. Час культурнага адраджэння"** — да 2 жніўня.

■ Выстаўка **"Fiat Lux!"** — з 15 чэрвеня да 10 жніўня.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоз"** — да 16 ліпеня.

■ Выстаўка **"Бябывя нагалоўі (шлемы) засцерагальнага ўзбраення і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст. (Рэканструкцыя)"** — да 30 верасня.

■ Выстаўка ўзнагарод алімпійскага чэмпіёна Максіма Мірнага **"Мірныя трафеі"** — да 31 кастрычніка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект **"Крочыў у школу разам з Коласам"**.

Акцыі:

■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія

беларускіх кампазітараў XIX — XX стст. (канцэрт).

■ **27 — "Жар-птушка"** (балет) І.Стравінскага; **"Шахразода"** (балет) М.Рымскага-Корсакава. Пачатак у 21.30.

■ **27 — "Кяханья нягучныя словы"** (канцэрт пры ўдзеле Тацяны Трацяк і струннага квінтэта "Серэнада"). Пачатак а 15-й.

■ **27 — "Паяцы"** (опера ў 2-х дзеях) Р.Леанкавала. Пачатак у 21.30.

беларускіх кампазітараў XIX — XX стст. (канцэрт).

■ **27 — "Жар-птушка"** (балет) І.Стравінскага; **"Шахразода"** (балет) М.Рымскага-Корсакава. Пачатак у 21.30.

■ **27 — "Кяханья нягучныя словы"** (канцэрт пры ўдзеле Тацяны Трацяк і струннага квінтэта "Серэнада"). Пачатак а 15-й.

■ **27 — "Паяцы"** (опера ў 2-х дзеях) Р.Леанкавала. Пачатак у 21.30.

беларускіх кампазітараў XIX — XX стст. (канцэрт).

■ **27 — "Жар-птушка"** (балет) І.Стравінскага; **"Шахразода"** (балет) М.Рымскага-Корсакава. Пачатак у 21.30.

■ **27 — "Кяханья нягучныя словы"** (канцэрт пры ўдзеле Тацяны Трацяк і струннага квінтэта "Серэнада"). Пачатак а 15-й.

■ **27 — "Паяцы"** (опера ў 2-х дзеях) Р.Леанкавала. Пачатак у 21.30.

беларускіх кампазітараў XIX — XX стст. (канцэрт).

■ **27 — "Жар-птушка"** (балет) І.Стравінскага; **"Шахразода"** (балет) М.Рымскага-Корсакава. Пачатак у 21.30.

■ **27 — "Кяханья нягучныя словы"** (канцэрт пры ўдзеле Тацяны Трацяк і струннага квінтэта "Серэнада"). Пачатак а 15-й.

■ **27 — "Паяцы"** (опера ў 2-х дзеях) Р.Леанкавала. Пачатак у 21.30.

беларускіх кампазітараў XIX — XX стст. (канцэрт).

■ **27 — "Жар-птушка"** (балет) І.Стравінскага; **"Шахразода"** (балет) М.Рымскага-Корсакава. Пачатак у 21.30.

■ **27 — "Кяханья нягучныя словы"** (канцэрт пры ўдзеле Тацяны Трацяк і струннага квінтэта "Серэнада"). Пачатак а 15-й.

■ **27 — "Паяцы"** (опера ў 2-х дзеях) Р.Леанкавала. Пачатак у 21.30.

"У дзень вяселля — у музей!" (па папярэдняй дамоўленасці).

■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

Выстаўка:

■ Выстаўка да 70-годдзя Вялікай Перамогі **"Дарогамі вайны"**.

■ Выстаўка да **100-годдзя** правядзення Міжнароднага канрэса пісьменнікаў абароны культуры — з 25 чэрвеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лёгчык"**, галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папарац-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўкі:

■ Выстаўка ювелірных упрыгожанняў **"Капае золата з променем сонца"**.

■ Выстаўка **"Аспазія / Райніс: мяцежніца / гуманіст. Гісторыя двух латышскіх паэтаў"**, прымеркаваная да 150-годдзя класікаў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

■ Выстаўка скульптуры Уладзіміра Жбанова **"Ад мяне"**.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.

■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выстаўкі:

■ Выстаўка **"Labdien, Baltkrievija! Прывітанне, Беларусь!"** (выстаўка арганізавана сумесна з Ліепайскім музеем (Латвія), Мінскім гісторыка-культурным грамадскім аб'яднаннем "Гражына" і пры падтрымцы Пасольства Латвійскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь) — да 28 чэрвеня.

■ Выстаўка твораў мастацкай разьбы па шкарлупіне яйка **"Па слядах Фабержэ"** майстра Аляксандра Рыжэўскага — да 26 ліпеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

Выстаўка:

■ Выстаўка **"Gloria Patria"** — дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культу з прыватнай калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да 20 верасня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ "Сані • вазок; каля